

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Názory středoškolských studentů na manželství jejich rodičů

Aneta Čížková

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Aneta Čížková
Osobní číslo:	H16263
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Humanitní studia
Téma práce:	Názory středoškolských studentů na manželství jejich rodičů
Zadávající katedra:	Katedra věd o výchově

Zásady pro vypracování

Cílem práce je zjistit názory studentů středních škol ve věku 15 až 20 let na manželství jejich rodičů. V teoretické části práce budou vysvětleny základní pojmy týkající se manželství, jeho funkce, proces uzavření manželství a také vývoj instituce manželství. Jedna z kapitol bude věnována charakteristice období adolescence.

V praktické části práce bude proveden kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
2. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
3. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. Psyché. ISBN 978-80-247-1284-0.
4. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
5. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.
6. ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozšířené vydání. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.
7. VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0841-3.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Hájková**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **1. května 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. června 2019**

L.S.

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci na téma „Názory středoškolských studentů na manželství jejich rodičů“ jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 11. 2019

Aneta Čížková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Hájkové za cenné rady, odborné vedení, trpělivost, ochotu a čas, který mi při zpracování bakalářské práce věnovala. Dále děkuji všem respondentům, kteří se ochotně podíleli na mém výzkumu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá tematikou manželství, přesněji názory středoškolských studentů na manželství jejich rodičů. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části definuje pojem manželství a další pojmy spojené s manželstvím. Dále se věnuje aktuální dynamice manželství. Obsahem praktické části je kvantitativní výzkumné šetření, realizované prostřednictvím elektronického dotazníku. Respondenty jsou středoškolští studenti ve věku od 15 do 20 let.

KLÍČOVÁ SLOVA

manželství, rodiče, názory, středoškolští studenti

TITTLE

Opinions of secondary school students on the marriage of their parents

ANNOTATION

Bachelor thesis deals with the topic of marriage, more precisely the opinions of secondary school students on the marriage of their parents. The thesis is divided into theoretical and practical part. In the theoretical part, it defines the term marriage and the other terms related to marriages. It also focuses on the current dynamics of marriage. The content of the practical part is a quantitative research survey carried out through an electronic questionnaire. Respondents are secondary school students aged 15 to 20 years.

KEYWORDS

marriage, opinions, parents, secondary school students

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Definice manželství.....	10
2. Historie manželství.....	12
2.1. Prvobytně pospolná společnost.....	12
2.2. Otrokářská společnost	13
2.3. Feudalismus	14
2.4. Buržoazní společnost.....	15
2.5. Období Československé republiky.....	16
2.6. Komunistické období	17
2.7. Manželství po roce 1989	17
2.8. Současnost	18
3. Uzavření manželství	20
3.1. Zánik manželství.....	21
4. Funkce manželství.....	24
5. Typy manželství v České republice.....	26
6. Volba partnera/partnerky.....	27
6.1. Očekávání mužů a žen.....	29
7. Aktuální dynamika manželství	33
8. Pozdní adolescence (15 – 20 let) z hlediska vývojové psychologie	35
VÝZKUMNÁ ČÁST	38
9. Kvantitativní výzkum.....	38
9.1. Cíl výzkumného šetření.....	38
9.2. Hypotézy.....	39
9.3. Metoda sběru dat.....	39
9.4. Charakteristika výzkumného souboru	40

9.5. Realizace výzkumného šetření.....	40
10. Interpretace výsledků výzkumu	41
10.1. Verifikace hypotéz	54
10.2. Závěr výzkumu	59
Závěr.....	61
Seznam použitých zdrojů	63
Seznam grafů.....	67
Seznam tabulek.....	68
Přílohy.....	69

Úvod

Co si myslí středoškolští studenti o manželství svých rodičů? Jak hodnotí chování rodičů k sobě navzájem? Pociťují, že jsou vztahem rodičů ovlivňováni ve svých vztazích? Zajímalo mě, co si studenti myslí, z jednoho jediného důvodu. Každý se mladého člověka zeptá, zda chce vstoupit do manželství, jestli plánuje svatbu a podobně. Nikdo už se ale neptá, s jakými vzory vlastně jedinec vstupuje do svých vztahů. Přitom nás vztah rodičů poznamenává, ať už chceme, nebo ne. Právě získání odpovědí na tyto otázky bylo hlavním důvodem, proč jsem se rozhodla zpracovat bakalářskou práci na toto téma.

Teoretická část práce se skládá z 8 hlavních kapitol. První kapitola je věnována pojmu manželství a právně ukotvené definici. Druhá kapitola se týká historického vývoje nejen manželské instituce od prvobytně pospolné společnosti až po současnost, ale také rozdělení rolí mezi muži a ženami. O uzavření manželství, družích sňatků a zániku manželství se dozvíme ve třetí kapitole této práce. O funkcích manželství se dočteme ve čtvrté kapitole. Pátá kapitola se zabývá typy manželství v České republice. S manželstvím se pojí také volba partnera, kterou popisuje šestá kapitola. O aktuální dynamice manželství podrobněji pojednává sedmá kapitola a teoretickou část uzavírá osmá kapitola, která se zaměřuje na definování cílové skupiny odborného výzkumu (pozdní adolescenti) z hlediska vývojové psychologie.

Výzkumná část je orientována právě na názory středoškolských studentů na manželství jejich rodičů. Pro výzkum bylo zvoleno kvantitativní šetření, s nástrojem dotazníku vlastní konstrukce. Výzkumným souborem jsou středoškolští studenti ve věku od 15 do 20 let. Na závěr bych ráda podotkla, že získaná data nelze zobecňovat a je nutné chápat odpovědi respondentů jako nynější názory a pocity, které se s odstupem času mohou lišit.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Definice manželství

Když se řekne pojem manželství, každému se jistě vybaví nějaká asociace. Ke vzniku manželství patří řada neodmyslitelných tradic, které jsou pro manželský svazek důležité. Z důvodu demografických změn, technického vývoje a kulturního vývoje, má pro každého manželství jinou hodnotu. A tak jako pro každého znamená manželství v hodnotovém žebříčku něco jiného, tak se i mnohé vědní obory různí v definování manželství.

Způsobů jak vymezit manželství je podle M. Vágnerové několik. Lze ho vymezit sociálně – kdy manželství představuje dyádu spojující dvě dosud cizí rodiny vznikem nového příbuzenského vztahu. Dále ji můžeme vymezit psychologicky, kdy oba partneři definují svou příslušnost ke vztahu, se kterým získali i nové role a určili si tak společný životní styl. Jejich vztah je ojedinělý svou komunikací, uznáváním určitých norem, strategií jak řešit konflikty a v neposlední řadě stanovením hodnot. Nakonec se dá manželství vymezit fyzicky, protože mu náleží určitý prostor a čas, manželé společně sdílené teritorium domova a neurčitý časový úsek jejich společného života.¹

Sociologický slovník charakterizuje manželství jako „*právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu.... Společnost stále vytváří i přes historické změny normy, podle kterých manželství vzniká, probíhá a zaniká.*“²

Instituci manželství najdeme ve většině společností a kultur. Vždy byla chápána jako přirozený proces života, který ale nenese stejné povinnosti a závazky ve všech kulturách. Antropolog R. Murphy uchopuje manželství jako vzdání se svobody a nezávislosti a odevzdání svých sexuálních potřeb jednomu člověku, ač uvažuje nad tím, zda je to správně.³ Dle Darwina má v sobě člověk, stejně jako velké procento zvířat, od narození zakódovanou promiskuitu, teprve až vlivem společnosti a osvojováním norem se učí být monogamním.⁴

Pro nás, je ale stěžejní vymezení manželství, od kterého se budeme odrážet v celé práci, zakotveno v Novém občanském zákoníku, konkrétně zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který stanovuje manželství jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 89.

² JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada Publishing, 2012, str. 149.

³ MURPHY, Robert Francis a Hana ČERVINKOVÁ. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, str. 73.

⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, str. 16.

způsobem, který určí zákon. Největším posláním manželství, dle tohoto zákona, je bezpochyby založení rodiny. S ním se pojí i řádná výchova dětí a v neposlední řadě také vzájemná podpora a pomoc mezi manželi. Rozhodnutí snoubenců uzavřít manželství má být svobodné a dobrovolné. V České republice není za manželství považován svazek stejného pohlaví, tedy muže s mužem nebo ženy se ženou.⁵

V červnu roku 2018 byl podán návrh na novelu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, ve kterém, mimo jiné, skupina poslanců navrhuje změnu definice manželství a dalších práv a povinností manželů, a to následovně: „Manželství je trvalý svazek ~~muže a ženy~~ dvou lidí vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“⁶ Návrh se také zaměřuje na změny u registrovaného partnerství.⁷ Od podání návrhu došlo k prvnímu čtení (29. 06. 2018) a ke dvěma přerušením. K projednání by mělo dojít na 39. schůzi od 26. 11. 2019.⁸

⁵ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2012, částka 33, str. 72-73. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>>.

⁶ Sněmovní tisk 201/0, část č. ¼ Novela z. - občanský zákoník. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. ©2012 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0#prilohy>>.

⁷ Poslanci žádají o uložení manželství a registrovaného partnerství na roveň. In: Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

2. Historie manželství

Tato kapitola se věnuje historickému vývoji manželství, především na našem území. Podoba manželství se v průběhu let měnila tradicemi, zvyky i rituály.

Každý historický stupeň vývoje manželství se odvíjí od společenskovo výrobních vztahů. Tyto vztahy totiž přímo ovlivňují strukturu a funkce rodiny a manželství samotného. Jedna z nejdůležitějších a zároveň nejstarších funkcí manželství byla, je a bude reprodukce.⁹

2.1. Prvobytně pospolná společnost

Kořeny manželství, které jsou badatelsky podložené, sahají nejdále do prvotně pospolné společnosti, kdy žili neandrtálští lidé v takzvaných hordách neboli prvotních stádech. Již neandrtálští lidé si zhotovovali jednoduché nástroje určené ke sběru a lovu, dorozumívali se článkovanou řečí a někteří z nich dokázali založit oheň. Členové hordy byli stejného rodu a jediné, o co se snažili, bylo přežít. Zda už v hordách existovala jednotka připomínající dnešní rodinu, nebylo dosud zjištěno. Předpokládá se, že sexuální styk nebyl kontrolovaný – docházelo nejspíš také ke styku mezi bratrem a sestrou, rodiči a dětmi. Vysvětlení je jednoduché. Tehdy se neřešila otázka incestu a s největší pravděpodobností nebyla problematika incestu známa. Prvotní hordy jsou charakteristické pro svou promiskuitu.¹⁰

Ve starší době kamenné vystřídal člověka neandrtálského člověk našeho druhu – člověk homo sapiens. Z důvodu častých rozpadů prvotních hord, které nebyly příliš vztahově pevné, vybudovali homo sapiens mnohem pevnější a pokrevně příbuzné skupiny, tzv. rody. Právě rody se považují za základní společenskovo výrobní jednotku celého nadcházejícího lidstva. V rodech se projevovali znaky dělby práce podle stáří a pohlaví. V tomto období (starší paleolit) můžeme poprvé hovořit o formě manželství. Jedná se o manželství skupinové (endogamie)¹¹, které mělo jednu jedinou funkci, a to sexuální. O výchovu dětí, výrobu oděvů nebo přípravu jídla se staral celek, rod. Jednotlivé manželské skupiny, sestavené nejspíš generačně, nemohly žít osamoceně, protože na sebe byla všechna manželství vázána. Manželské skupiny spolupracovaly na lovu, zakládání ohně a zabezpečení rodu. Kvůli nedostatku potravy pro velký počet lidí na jednom místě, bylo nutné, aby se rody rozpadly na velkorodiny. Několik velkorodin se začínalo slučovat

⁹ KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, str. 9.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Endogamie je pravidlo, které přikazuje vybrat si partnera ze stejné skupiny, náboženské skupiny, klanu, vrstvy. JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada Publishing, 2012, str. 72.

za účelem reprodukce, spojení mělo za vznik další formy skupinového manželství – exogamní¹², kdy se manželé stali členové odlišných výrobních velkorodin. Čas od času docházelo ke změně partnerů, což ovšem u starších lidí nepřicházelo v úvahu, a tak právě v pozdním paleolitu vznikají kmeny. Díky promiskuitě nebyl znám otec dítěte, a tak se menší jednotky jako rody a velkorodiny sestavovaly na základě pokrevního příbuzenství v linii matky, popřípadě pramáti. Odtud odvozený termín matriarchát.

Konečně se dostáváme k bližší podobě dnešního manželství, kdy se ze skupinového manželství vyvinulo manželství párové. Funkce tohoto manželství zůstávala nadále stejná – rozmnožit se. Manželé nežili spolu, navštěvovali se jen občasně. To, že muž žil v rodě manželky (manželství matrilokální), se stalo obvyklým až později. Majetek manželů zůstal oddělen a muž se musel sám postarat o svoji obživu. Manželství byla svobodná, a tak se dala snadno rozvázat. Pokud došlo k rozpadu manželství, děti náležely matčině velkorodině.

Od počáteční podoby manželství byla práva mužů a žen na stejné úrovni, vyjímaje matriarchátu, kdy byla matka uctívána více než kdokoliv z rodiny. Vše se však změnilo s nástupem patriarchátu, kdy muži získali nadvládu nad ženami.

V nastávajících historických etapách se ukotvila malorodina a monogamie. Malorodina se skládala z otce, matky a jejich dětí. Tím, že se manželství stávala monogamními, upadala společenská úroveň žen, jejichž úlohou bylo rodit potomky a starat se o domácnost. Hlavními následky monogamie byly omezené a nevzdělané ženy.¹³

2.2. Otrokářská společnost

Začátek 3. tisíciletí př. n. l. je považován za vznik společenských tříd a prvních států, jakými byly Starý Egypt či Mezopotámie. To znamenalo postupný rozpad prvobytně pospolné společnosti, který se u několika národů časově liší. V otrokářské společnosti se ženami nebylo jednáno lidsky. Byly brány jako majetek, který se musel podmanit svému muži, kterým byli v mnoha případech otrokáři. Ke sňatku docházelo ve formě obchodu mezi otrokářem a otcem nevěsty, kdy částka za nevěstu odpovídala trojnásobku ceny běžné otrokyně. Pokud byl otrokář schopný trojnásobek ceny zaplatit, získal nad ženou plnou moc a právo mít s ní děti. Mezi samotnými otroky však ke sňatkům docházet nemohlo.

¹² Exogamie je opakem endogamie. Partnera si jedinec volí z naprosto odlišné skupiny, klanu, vrstvy nebo náboženské skupiny. Propojením pomocí exogamie může docházet ke spojení velkých skupin a stát se nadskupinou. JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada Publishing, 2012, str. 72.

¹³ Celé in: KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, str. 9-22.

Ve Starověkém Římě bylo dokonce úředně postaveným třídám zákonně přikázáno uzavřít manželství. U žen ve věku od 20 do 50 let a u mužů od 25 do 60 let. Hlavním cílem těchto zákonů, které vydal Augustus roku 18 př. n. l., bylo zvýšení porodnosti a kladení většího důrazu na manželství. Další zákony ukládaly přísné tresty za nevěru. Také občané, kteří do manželství nevstoupili nebo nepočali dítě, čekali trest v podobě zvýšení daní nebo ztráty úřední pozice. Římské manželky trávily svůj život v domácnosti, rozdávaly práci služebným a staraly se o děti. V některých manželstvích docházelo ze strany muže k násilí, aby si vynutil ženinu poslušnost. I přes to však byly Římanky stále společensky zapojovány, což se u řeckých žen nedá říci.¹⁴

2.3. Feudalismus

U Slovanů byla stále znatelná stopa po matriarchálním zřízení, kterou ale nahradila patriarchální velkorodina, kdy mohl mít muž více manželek, po kterých však žádal věrnost. To se ale změnilo s příchodem křesťanské církve. V době feudální společnosti byl kladen velký důraz na církev a církevní nařízení. Manželské svazky byly uzavírány před bohem, pokud tomu tak nebylo, církev hrozila posmrtnými tresty a neklidem. S těmito nařízeními se ale neztotožňovalo mnoho feudálů vyšších vrstev. Bohatí a mocní velmoži byli zvyklí na úplné harémy žen, s kterými se oddávali sexuálním hrátkám. Proto se katolická církev „pyšní“ velkým počtem mučedníků, kteří se snažili napravit hříchy svých velmožů – např. sv. Vojtěch. Tlak církve byl natolik silný, že byly zakázány předmanželské sexuální styky, každý muž mohl mít pouze jednu ženu a věrnost byla vyžadována i ze strany muže.

S těmito zákazy se pojil i pozdější vznik kanonického práva, které rozebírá základní zásady o manželství z pohledu křesťanského a ukládá manželská práva a povinnosti. Manželské kanonické právo bylo založeno na monogamii, svátostnosti a nerozlučitelnosti. Od té doby byla zdůrazňována monogamie mužů.

Hlavní náplní manželství se stala péče o děti, výchova a jejich všestranné zabezpečení. Obvykle docházelo k častým úmrtím dětí, protože poddaní byli velmi chudí a zdravotní péče byla na velmi nízké úrovni. Běžně se selské rodiny skládaly ze 4 až 5 dětí, v rodinách podruhů (nájemníci sedláků) pak průměrně jedno až dvě děti. Muži připadla volba povolání dítěte a také vybíral svým dětem ženicha, popřípadě nevěstu.

¹⁴ Celé in: KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, str. 23-47.

Pokud děti svého otce neposlechly, měl otec možnost své potomky odstříhnout od dědictví.¹⁵

2.4. Buržoazní společnost

Počátkem 19. století, kdy proběhla průmyslová revoluce, došlo k závratné změně v oblasti výroby. Velké množství lidských pracovníků totiž nahradily stroje. To mělo za následek, že mnoho továren začalo spadat do soukromého vlastnictví, a tak se společnost roztržila do několika vrstev a tříd. Kapitalistická společnost se snažila odstranit předešlou moc církve z dob feudalismu. Proto buržoazní třída zavedla občanský sňatek, který se poprvé objevuje v Holandsku (1656) a v Anglii (1653). I tak ale manželská práva nejsou plně odtržena od církve. Teprve ustanovením dekretů z roku 1790 bylo kanonické právo svrženo. Manželství bylo tím pádem považováno za světskou občanskou smlouvu, kdy hlavou rodiny byl muž, a žena se přiblížila rovnoprávnosti s mužem. Při případných manželských konfliktech byl uspořádán soud, ve kterém nefigurovali státní úředníci, ale nejbližší příbuzní. Dalším dekretem vydaným o pár dní později téhož roku, se za hlavní manželské překážky usneslo sourozenectví, příbuzenství v přímé linii a dekret připouštěl možnost rozvodu manželského páru z různých závažných důvodů, ale také v případě oboustranné dohody mezi manželi.

Dalším velkým mezníkem buržoazní společnosti, bylo roku 1783 vydání manželského patentu Josefem II. Patent rušil církevní jurisdikci, přenášel rozhodování o sporech na státní soudy a panovník disponoval výlučným právem upravovat manželské poměry. Zajímavostí je, že principy, které nesl tento patent, zůstaly základem manželského práva na našem území až do roku 1919. A protože Josef II. chtěl, aby byl patent vhodný i pro nábožensky založené občany, byl předpis vytvořen tak, aby odpovídal i všem náboženským vyznáním (v té době, ale nebyl upraven tak, aby vyhovoval i židovství)¹⁶. Tím pádem bylo josefovské manželské právo kompromisem pro církevní požadavky, ale i osvícenskou filozofii.¹⁷

Rakouským počinem bylo vydání Všeobecného občanského zákoníku (1811), který u nás byl platný po celé období kapitalismu a „...*formuloval, poprvé v našich zemích, právnícky dosti zdařile a v plném rozsahu nejen osobní, ale i majetkové právo manželské, právní poměry rodičů a dětí, poručenství i adopci, a to v zásadě jednotně pro*

¹⁵ KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, str. 48-93.

¹⁶ Úprava patentu pro židovské náboženství proběhla roku 1791. KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, str. 112.

¹⁷ Celé in: KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, str. 112-121.

všechny společenské třídy. Byla proklamována svoboda uzavírání manželství (pokud nebyla omezena zákonodárnými překážkami) pro všechny osoby bez rozdílu stavovské příslušnosti, národnosti a vyznání. V osobních poměrech podřazoval zákoník ženu muži, který byl ustanoven jejím zástupcem před soudy a před úřady, rozhodoval o jejím zaměstnání, měl převahu v dispozicích společným majetkem a disciplinární moc v rodině.“¹⁸

2.5. Období Československé republiky

Se vznikem Československé republiky bylo zapotřebí vytvořit obrovské množství legislativy, a samozřejmě jednou z nutností bylo vytvoření práva manželského a rodinného. Jednou z novinek v této oblasti byla možnost volby mezi civilním a církevním sňatkem. Manželské právo procházelo za celou dobu existence Československa řadou reforem.¹⁹

Na dnešní podobu manželství měla neuvěřitelný vliv emancipace žen.²⁰ Za emancipaci bojovalo feministické hnutí, nejprve v období průmyslové revoluce, kdy se ženy obávaly o své postavení ve společnosti a o něco déle kvůli volebnímu právu pro ženy. V polovině 20. století toto hnutí bojovalo za práva žen na zaměstnání, protože do té doby měly ženy zákaz vykonávat své povolání nebo chodit do zaměstnání a byly nuceny starat se o domácnost.²¹ „Postupem času se začal klást větší důraz na střední a vyšší vzdělání žen, zesílil vliv ženských hnutí a rozšířily se mechanické pomůcky, které ulehčovaly domácí práce. S tím souvisela potřeba peněz, aby si lidé mohli opatřit nejen tyto pomůcky, ale i další spotřební zboží ze stále se rozšiřující škály, a využívat nových služeb a možností trávení volného času. Tyto jevy spolu s tím, že manželství bylo stále méně bezpečné a trvalé, způsobily, že se zaměstnaná žena stala ve společnosti normou.“²² Ženská emancipace má velký podíl na utváření nových rolí žen a mužů a mění tak tradiční role. Už neplatí, že živitelem rodiny je muž a bortí se mýty o tom, že žena patří především „za plotnu“ a obstarává domácnost. A je pravděpodobné, že se lidstvo chýlí k totálnímu

¹⁸ KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, str. 123.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Obecně pojem *emancipace* znamená zrovnoprávnění nebo osvobození se z podřízeného postavení. Emancipace žen probíhala v 19. století a znamenala nástup žen do zaměstnání, který byl ženám do této doby odepírán. JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada Publishing, 2012, str. 82 a 83.

²¹ Tamtéž.

²² GOODY, Jack. *Proměny rodiny v evropské historii*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, str. 179.

otočení rolí mužů a žen, protože současní mladí muži mají tendenci směřovat k tomu, že hlavním zdrojem příjmů domácností budou právě ženy.²³

2.6. Komunistické období

Typickým prvkem komunismu v ČSR byla nízká věková hranice, kdy občané vstupovali do manželství. Jedním z důvodů byla pravděpodobně společenská norma, která v té době pohlížela na svobodné matky jako na neschopné a méněcenné. Také rodina této ženy se jejím společenským statutem veřejně nechlubila.

Dalším problémem komunistického období byla omezená nebo nulová dostupnost hormonální antikoncepce. A tak často docházelo k tomu, že se milenci „museli vzít“, aby se vyhnuli společenskému odsouzení. U těchto párů velmi často docházelo k rozvodu, protože spolu byly často z donucení, právě aby nepřišly do řečí nebo nebyly zavrženy rodinou. Paradoxem je, že rozvedená žena získala mnohem váženější status ve společnosti, než žena, která se nikdy neprovdala.

Jednou z velkých výhod pro páry, které vstupovaly do svého prvního manželství, byla novomanželská půjčka. Tyto manželské páry měly také větší pravděpodobnost, že získají družstevní byt.²⁴

2.7. Manželství po roce 1989

Po revoluci došlo k vážným změnám demografického rázu. Tato proměna je označována za druhý demografický přechod.²⁵ Došlo k zásadnímu poklesu uzavírání manželství a naopak věk lidí vstupujících do manželství rostl. Oproti socialistickému období, kdy byl průměrný věk nevěst 22 let a ženichů 25 let, se roku 1994 věk ženichů posunul na 26 let a u nevěst na 24 let. V roce 2004 byl průměrný věk ženichů 29 let a nevěst dokonce 27 let.

Posun věkové hranice novomanželů byl výsledkem především ekonomických a sociálních změn, tedy růstu vzdělanosti, především mezi ženami a s tím související emancipací žen. Dále odborníci považují za vlivný kulturní vývoj, kdy se kladl důraz na individualizaci a svobodu jedince a v neposlední řadě vliv technologií, v tomto případě rozvoj a zkvalitnění antikoncepce.

²³ ZIMBARDO, Philip G. a Nikita D. COULOMBO. *Odpojený muž: jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím*. Praha: Grada Publishing, 2017, str. 22-24.

²⁴ Celé in: CHALOUPKOVÁ, Jana a ŠALAMOUNOVÁ Petra. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Sociologické studie. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004, str. 13.

²⁵ První demografický přechod se rozlišuje na dvě fáze. První fází je období let 1830 – 1930 a druhou fází datujeme od 1880 – 1930. Pro první demografický přechod je typický pokles úmrtnosti a porodnosti. *Demografický přechod*. In: Mendelova univerzita v Brně [online], is.mendelu.cz ©2018 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=55663>.

Podstatnou příčinou poklesu sňatečnosti byl také rozmach alternativních partnerských soužití. Jedním typem je předmanželské soužití. Jedná se o vztahy, které končí svatbou nebo rozchodem. V případě, že žena otěhotní, rozhodnou se partneři vzít. Jeho největší boom lze zaznamenat v 70. letech. Druhým typem byla jakási obdoba manželství, kterou lze formulovat jako předmanželské soužití bez formální stránky - sňatku. S rozdílem, že soužití splnilo reprodukční funkci. Typickou sortou lidí, kteří takto žili, byli především sociálně slabší, kdy pobírali sociální dávky, muž byl nezaměstnaný nebo rodina žila v obecních bytech. Tento druh soužití byl charakteristický pro páry, které si v minulosti manželstvím prošly.

Fenoménem této doby se stal nový alternativní typ soužití, i když se nejedná o soužití jako takové. „*Living apart together*“ neboli volným překladem *žijeme spolu, ale odděleně*, jehož smysl tkví v tom, že partneři se spolu scházejí, randí, navštěvují se, ale nebydlí spolu v jedné domácnosti, každý má svou domácnost. Setkávají se v případě uspokojení sexuálních potřeb a kulturního povyražení. Každý má své starosti, které s tím druhým neřeší.²⁶

Po roce 1989 klesl celkový počet dětí a narostl počet lidí, kteří nezakládali rodinu, a vzrostl počet párů s jedním potomkem. Celkově se v porevolučním období odkládala doba narození prvního potomka.²⁷

2.8. Současnost

„Lidé vstupují do manželství méně často a zároveň později, častěji tak zůstávají svobodní a volí nesezdané soužití. Přesto stále více jak polovina obyvatel ve věku 20 a více let je rodinného stavu ženatý/vdaná. Rozvodovost v celkovém trendu již neroste a stagnuje na úrovni 45-50 % manželství končících rozvodem. Úhrnná plodnost dosahovala svých minimálních hodnot (mírně nad 1,1) na přelomu století, ty však z části odrážely výrazný posun mateřství do pozdějšího věku. Z pásma velmi nízké plodnosti se úhrnná plodnost vymanila až v roce 2006. Podíl dětí rodičích se mimo manželství se však neustále zvyšuje a blíží se hranici padesáti procent.“²⁸

²⁶ CHALOUPOKOVÁ, Jana a ŠALAMOUNOVÁ Petra. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Sociologické studie. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004, str. 13-16.

²⁷ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, str. 171.

²⁸ Archiv: Rodinné chování v České republice: první děti později a mimo manželství. In: Eurostat [online]. 2019 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive%3AMarriages_and_births_in_the_Czech_Republic%2Fcs&fbclid=IwAR3vWu7wzENU3Ja7St8tH9HdPM4C9oDnApELYefk0q8oL-dj6alZdVCqUq8>.

Současně se změnou věkové skladby dochází také ke změně struktury obyvatel jednotlivých věkových skupin dle rodinného stavu. V populaci celkově přibývá osob rodinného stavu svobodný/svobodná a ubývá počtu osob ženatých/vdaných. Nejpočetnější mezi obyvateli jsou osoby žijící v manželství staršími 15 let, nicméně jejich podíl v obyvatelstvu se dlouhodobě redukuje. *„Podle posledních výsledků (bilance k 31. 12. 2018) bylo v populaci osob 15 a víceletých mezi muži 48,0 % ženatých (o deset let dříve 52,6 %) a mezi ženami 45,4 % vdaných (49,5 % v roce 2008). Důsledkem změn ve sňatečnosti se přitom osoby žijící v manželství stávají majoritní skupinou stále v pozdějším věku. U mužů převažovali v roce 2018 až ve věku 38 let, zatímco před deseti lety již ve věku 32 let, a u žen v roce 2018 ve věku 33 let, kdežto v roce 2008 již ve věku 29 let. Díky snižování úmrtnosti však roste zastoupení osob žijících v manželství mezi seniory ve starších věkových skupinách (zejména nad 70 let). Podíl rozvedených v populaci ČR má také rostoucí tendenci.“²⁹*

V roce 2018 se počet živě narozených dětí dostal na 114 036. Po 4 letech růstu se jejich počet o 369 snížil. Důvodem byl úbytek nižší (o 753) počet narozených mimo manželství, počet dětí narozených v manželství mírně (o 384) vzrostl. *„Poprvé od roku 1989 klesl podíl dětí narozených nevdaným ženám, a to o 0,5 procentního bodu na 48,5 %. Pokles byl způsoben zejména snížením podílu živě narozených mimo manželství u prvorozených dětí (meziročně z 58,6 na 57,9 %).“³⁰*

Jedna z důležitých změn pro LGBT³¹ komunitu proběhla roku 2006. Došlo k uzákonění svazku těchto osob – v tomto případě registrovaného partnerství. Čili registrování partnerů stejného pohlaví.³²

Podrobněji se manželstvím v současnosti budeme zabývat v kapitole „Aktuální dynamika manželství“.

²⁹ Aktuální populační vývoj. Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>>.

³⁰ Celé in: Aktuální populační vývoj. Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>>.

³¹ LGBT je zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby. In: Pojem LGBT zkratka. Scs.abz.cz [online], ©2005 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/lgbt-zkratka>>.

³² Více o registrovaném partnerství v kapitole „Typy manželství v České republice“.

3. Uzavření manželství

Vstoupit do manželství nemůže každý. Je právně stanoveno, že do manželství může vstoupit ten, komu nebrání zákonná překážka. Zákonných překážek je hned několik, a tak bychom je určitě neměli opomenout. Mezi zákonnou překážku patří nezletilost, omezení svéprávnosti, stále trvající svazek nebo registrované partnerství uzavřené v zahraničí.³³ Za další překážky považujeme příbuzenství snoubenců, poručnictví, svěření do péče a pěstounskou péči.³⁴

Do manželství by oba snoubenci měli vstoupit se vzájemným vědomím zdravotního stavu a všech důležitých skutečností, které by mohly manželství jakýmkoli způsobem narušit.³⁵ Manželství může vzniknout pouze v případě, že oba snoubenci projeví dobrovolný vyslovený souhlas jejich vůle. Česká republika dovoluje vznik manželství dvěma způsoby.³⁶ Prvním způsobem uzavření manželství je občanský sňatek. Ten se vyznačuje přítomností dvou svědků, matrikáře a orgánu veřejné moci – v tomto případě starosty, místostarosty, primátora hlavního města Prahy, náměstka primátora nebo člena zastupitelstva. Občanský sňatek je veřejnou slavnostní událostí.³⁷ Druhou možností uzavření manželství je církevní sňatek. Církevní sňatek probíhá za přítomnosti pověřené osoby oprávněné církve nebo náboženské společnosti na církví stanoveném místě. Není možné uzavřít sňatek církevní a poté občanský.³⁸ Církevní sňatek byl u nás znovu obnoven v roce 1992, kdy vešla v platnost novela zákona o rodině. Stejného roku byl církevní sňatek postaven na roveň se sňatkem občanským. Pokud se manželé, kteří uzavřeli manželství tímto typem sňatku rozhodnou rozvést, každá církev má pro rozvod jiné podmínky a některé církve rozvod ani nepřipouští.³⁹ Církev totiž nepovažuje manželství pouze za smlouvu, ale zároveň je to svátost, kterou když bůh spojil, člověk nemůže rozdělit. „*V manželské smlouvě se jedná o vzájemné odevzdání se muže a ženy za účelem manželského společenství a založení rodiny.*“⁴⁰

³³ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. Praha: Grada, 2014, str. 22 a 23.

³⁴ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Sbírká zákonů České republiky. 2012, částka 33, str. 75. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>>.

³⁵ Tamtéž, str. 74.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Uzavření manželství. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: Odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik, ©2014 [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/obcan-narade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>>.

³⁸ Uzavření manželství. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: Odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik, ©2014 [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/obcan-narade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>>.

³⁹ PLECITÝ, Vladimír a Josef SALAČ. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, str. 19.

⁴⁰ POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: ČKCH, 1990, str. 8.

Pojem „rozvod“ jako takový v kanonickém právu nenajdeme. Jelikož se při církevním sňatku počítá s nerozlučitelností a svátostí manželského svazku, rozvod ve smyslu občanského práva se s církví neslučuje a tento termín nahrazuje za „odluku manželů“, ke které dochází během trvání manželského svazku. To znamená, že církevní autorita bere na vědomí, že spolu manželé nesdílí domácnost a nebydlí spolu, ale manželské pouto stále trvá. O manželskou odluku musí manželé zažádat. Aby došlo k úplnému rozvázání manželství, je nutné, aby církevní soud přezkoumal platnost či neplatnost uzavřeného manželství, tj. zda uvedené manželství vzniklo nebo nevzniklo a z jakého důvodu se tomu stalo. Za neplatné stanoví soud to manželství, které porušilo náležitosti kanonického práva (nedodržení kanonické formy, existence překážky, vada manželského souhlasu z hlediska rozumu či vůle).⁴¹ Existuje možnost rozvázat nedokonané manželství, ve kterém nedošlo k započetí intimního života lidsky důstojným způsobem vhodným k početí dítěte (dokonání není znásilnění, chráněný sexuální styk) – nedokonané manželství rozváže přímo papež. Dále může papež rozvázat manželství takzvaně ve prospěch víry neboli „in favorem fidei“⁴² a aplikací „pavlovského privilegia“⁴³.

3.1. Zánik manželství

Způsobů, jak může manželství zaniknout je několik. Jedním z důvodů zániku manželského svazku je úmrtí jednoho z manželů. Zde je nutné předložit na matričním úřadě úmrtní list dotyčného. Dále zaniká, pokud je jeden z manželů prohlášen za mrtvého. Nutností je tuto událost prokazatelně doložit. Poslední možností zániku je anulování manželství za zvláštních podmínek.⁴⁴ Nejčastějším ukončením manželství je zákonné rozvedení manželů. Rozpad manželství není v současné době ojedinělým jevem. Spíše naopak. Jak uvádí Český statistický úřad, bylo v roce 2018 rozvedeno 24 313 manželství. Od roku 2016 rozvodovost v České republice postupně klesá a stagnuje okolo hodnot 24 – 25 tis. K porovnání slouží statistický údaj rozvodovosti z roku 2010, kdy se

⁴¹ Fakta a průběh řízení církevního rozvodu. In: Církevní rozvod: svědectví těch, kteří to s Bohem myslí vážně. cirkevnirozvod.cz [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <<http://cirkevnirozvod.cz/fakta-a-prubeh>>.

⁴² Zrušení manželského svazku v případě, že alespoň jedna ze stran nebyla před uzavřením manželství pokřtěna a sňatek byl platně uzavřen. In: Církevní rozvod? Farnost Drnovice [online]. ©2019. [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <<http://kostel.farnostdrnovice.cz/index.php/nabizime/pro-rozvedene/62-cirkevni-rozvod>>.

⁴³ Pavlovské privilegium lze užít tehdy, dojde-li u nepokřtěných manželů, křtu jednoho z nich a druhý tuto osobu odmítne. In: Církevní rozvod? Farnost Drnovice [online]. ©2019. [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <<http://kostel.farnostdrnovice.cz/index.php/nabizime/pro-rozvedene/62-cirkevni-rozvod>>.

⁴⁴ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. Praha: Grada, 2014, str. 26-40.

počet rozvodů vyšplhal na více než 30 tisíc ročně.⁴⁵ Cesta k rozvodu může být náhlá a rychlá zároveň, ale v mnohých případech předchází samotnému rozvodu takzvaná *manželská krize*. K této krizi dochází především z důvodů, kterými jsou nevyhovující uspořádání rodiny či manželství, jedinec přestává být spokojen s nastavenými hodnotami manželství/rodiny anebo nesouhlasí se životním stylem manželství. Zajímavostí je, že pocity jako nespokojenost, popřípadě strádání, které cítí jeden člen rodiny nebo pouze jeden z manželů, nemusí zákonitě cítit i ostatní členové rodiny. I přesto jsou však narušeny mechanismy, které dopomáhaly plnění hlavních funkcí rodiny i manželství. Samotná manželská krize může mít pomalý nástup, ale jsou i případy, kdy propukne velmi dramaticky a nečekaně. Ve valné většině manželských krizí jsou vědomě i nevědomě součástí také děti – zde je vhodné, aby manželé vyhledali odbornou pomoc ve formě terapeuta, který jim mimo jiné pomůže zredukovat zahrnutí dětí do jejich konfliktů.⁴⁶

Kolik manželských párů procházejících manželskou krizí se snaží manželství zachránit? Kdo z páru procházejícího krizí se stává iniciátorem a vyhledá odbornou pomoc? Na tyto otázky a odpovědi se zaměřil autor výzkumu z roku 2000, Ivo Plaňava. Výzkumu se zúčastnilo 155 manželských párů, kterým byla diagnostikována závažná forma manželské krize. Páry měly nejméně jedno nezletilé dítě. Podstoupily nejméně 4 sezení s odborníkem a odborník byl s klienty v přímém kontaktu. Autor výzkumu chtěl zjistit, kdo z manželů se jako první rozhodne vyhledat odbornou pomoc a chce rozpadající manželství zachránit. Jaké závěry výzkum přinesl, prezentuje následující tabulka.

Iniciátor	počet	%
žena	71	45,8
muž	27	17,4
oba	22	14,2
někdo jiný	15	9,7
nezjištěno	20	12,9

Tabulka 1: Iniciace odborné intervence⁴⁷

Z tabulky vyplývá, že se v 71 párech z celkových 155 rozhodla pro vyhledání odborníka, žena. Zachránit manželství se rozhodlo 27 mužů. 22 manželských párů se

⁴⁵ Pohyb obyvatelstva – vybrané území. In: Český statistický úřad [online]. 2019 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM05&z=T&f=TABULKA&skupId=546&katalog=30845&pvo=DEM05&str=v94#w=>>>.

⁴⁶ PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000, str. 148-151.

⁴⁷ PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000, str. 151-152.

shodlo na tom, že vyhledají odbornou pomoc, 15 párům doporučil někdo z jejich okolí, aby svou krizi konzultovaly s odborníkem a u 20 manželství nebylo zjištěno, kdo byl v tomto případě iniciátorem.⁴⁸

Pokud se manželství nepodaří zachránit skrze manželskou terapii ani jiným možným způsobem, je v mnoha ohledech nejlepším řešením rozvod. Rozvod je proces, který započne v okamžiku, kdy manželé nad rozvodem přemýšlí jako nad opravdovou možností. Proces končí ve fázi, kdy se oba jedinci dokáží stabilizovat ve svém odděleném životě. Rozvod jako takový je velmi stresovou situací. Pod stresem jsou nejen oba z manželů, ale pod nepředstavitelným tlakem jsou děti. Aby se všichni zúčastnění s takovou zátěží vypořádali co nejlépe, je vhodné navštěvovat odborníka – manželského terapeuta, rodinného terapeuta, psychologa aj. Doporučuje se nepodceňovat práci s odborníkem, můžeme tak do budoucna předejít mnoha problémům. Ač se to nezdá, je žádoucí zaměřit se zejména na děti, které se v době rozvodu chovají naprosto běžně, nedávají najevo své emoce a názory.⁴⁹ V této životní fázi (rozvod rodičů) je nevyčísitelně důležitá komunikace rodičů s dítětem. Je třeba dítě ubezpečovat o lásce obou rodičů, o tom, že se stále bude vídat s oběma rodiči, i když v jiném čase a na jiném místě. Aby dítě nenabylo dojmu, že může chování jednoho z rodičů využívat ve svůj osobní prospěch, doporučuje se, aby byl přístup obou rodičů k dítěti jednotný.⁵⁰

„Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.“⁵¹ Takto zní právní definice toho, kdy lze manželství rozvést. V rozvodovém řízení dochází k majetkovému vyrovnání mezi manželi, ale také se rozhoduje o svěření nezletilých dětí do péče jednoho z manželů nebo nařízení střídavé péče, pokud tedy manželství nebylo bezdětné.⁵²

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská terapie*. 2. rozš. vydání. Chrudim: Mach, 1992, str. 227.

⁵⁰ ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Komunikace mezi rodičem a dítětem*. Praha: Grada Publishing, 2009. str. 96

⁵¹ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2012, částka 33, str. 84. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>>.

⁵² Tamtéž, str. 85.

4. Funkce manželství

Manželství s sebou od samého vzniku nese také funkce, které by pokud možno, měly být po dobu trvání manželství splněny. Obecně se tyto funkce dělí do čtyř skupin.

Biologicko-reprodukční funkce. Tato funkce patří mezi ty nejstarší a nejtradičnější. I zákonem je manželům uloženo založení rodiny. Reprodukční funkci nelze nahradit. Je důležitá nejen pro manželství jako takové – často slouží jako „zpečetění lásky“, ale také pro zachování rodu. Tato funkce zaštiťuje pokračování lidské populace a její nevyhynutí. Jelikož má společnost na reprodukci lidstva velký zájem, zasahuje do oblasti péče o rodinu stát svými sociálními opatřeními.⁵³ Současným problémem je klesající plodnost jednoho z partnerů, potažmo obou. Proto se přirozená reprodukční funkce nahrazuje reprodukcí asistovanou. Mezi způsoby, kterými lze zplodit „vlastního potomka“ patří umělé oplodnění ženy, nalezení ženy, která odnese cizí vajíčko, nebo ženy, která daruje své vajíčko jiné ženě. Tyto možnosti reprodukce sebou však nesou i etické problémy.⁵⁴

Sociálně-ekonomická funkce. Zjednodušeně se nejedná o nic jiného než o materiální zabezpečení dětí a rodiny všeobecně. Samozřejmě v takové míře, kterou je rodina schopna dosáhnout. Vše záleží na společenském postavení rodiny, její životní a kulturní úrovni. Z ekonomického hlediska je rodina jako celek nedílnou součástí, které patří důležité místo na spotřebním trhu. Právě proto se v rámci rodiny uskutečňují důležitá rozhodnutí ve smyslu hospodaření s rodinným rozpočtem.⁵⁵

Sociálně-psychologická funkce. Jedna z velmi podceňovaných funkcí rodiny a přitom pro vývoj dítěte jednou z nejdůležitějších. Emoce patří k člověku od narození, už novorozené dítě umí vyjádřit to, jak se cítí, například když má hlad, začne plakat. Od této funkce se očekává, že rodiče opatří své dítě láskou, pocitem jistoty a bezpečí. Dítě či jedinec ví, že je v rodinném prostředí akceptován, hodnocen a uznáván. Rodiče se budou snažit, aby o sobě dítě nikdy nepochybovalo a nepochybovalo ani o tom, že ho nadevše milují, ať udělá v životě cokoli. Tuto funkci nelze plnohodnotně nahradit žádnou institucí. Citovou funkci považujeme za základní jistotu, kterou může rodina dítěti poskytnout. Paradoxně je jednou z nejtěžších rodinných úloh.⁵⁶

⁵³ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, str. 79.

⁵⁴ GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada Publishing, 2011, str. 109.

⁵⁵ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, str. 80.

⁵⁶ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, str. 82 a 83.

Socializačně-výchovná funkce. Socializace je definována jako celoživotní proces, při kterém se utváří a vyvíjí člověk ve společenskou bytost. Proces socializace probíhá ve vzájemné interakci jedince a společnosti. Rodina se řadí do primární skupiny v procesu socializace. To znamená, že právě v ní dochází k prvotnímu získávání a osvojování jazyka, norem, vzorců chování, pravidel, postojů, zvyků a tradic. Nejintenzivnější je v dětství, ale pokračuje také v dospělosti a ve stáří.⁵⁷

⁵⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2005, str. 273-278.

5. Typy manželství v České republice

Na světě existuje několik typů manželství, která jsou povolena. V České republice můžeme hovořit pouze o jednom zákoně schváleném typu manželství, a to monogamním. Jedná se o soužití mezi jedním mužem a jednou ženou, užívá se také pojmu párové manželství. Nehovoříme pouze o sezdaném manželství, ale také o monogamním partnerství, kdy spolu partneři žijí beze sňatku. Monogamní manželství je nejrozšířenějším typem manželství na světě. Podle R. Murphyho tvoří základní stavební kámen pro vznik nukleární rodiny skládající se z otce, matky a dětí.⁵⁸ Moderní společnost připouští seriální monogamii, čili postupné střídání partnerek nebo partnerů.⁵⁹

Mezi další oficiální formu vztahu dvou jedinců, patří registrované partnerství, které ale český právní řád neuznává jako manželství a není s monogamním manželstvím stavěn do jedné roviny. Registrované partnerství nemá v ČR dlouhou tradici, vlastně je poměrně mladým typem oficiálního svazku u nás. Zákonem je v české legislativě ukotveno od roku 2006. Toto partnerství vzniká rozdílným způsobem než tradiční manželství, a sice zápisem do knihy registrovaného partnerství. V současné době jsou i některé náboženské společnosti benevolentní k církevnímu obřadu homosexuálních párů.⁶⁰

„Registrované partnerství (dále jen „partnerství“) je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o partnerství“).“⁶¹ Podmínkou pro vstup do partnerství je, aby byl alespoň jeden z partnerů občanem České republiky. Do registrovaného partnerství nemohou vkročit osoby příbuzné v přímé linii a sourozenci.

Co se týče péče o děti, právní řád České republiky umožňuje péči o biologické dítě, jehož rodičem je jeden z partnerů a takzvané při-osvojení (nebiologickým rodičem). Adopce či pěstounská péče nebiologického dítěte je u nás stále nemožná.⁶²

⁵⁸MURPHY, Robert Francis a HANA ČERVINKOVÁ. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, str. 82.

⁵⁹MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, str. 16.

⁶⁰ Uzavření registrovaného partnerství. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: Odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik, ©2014 [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>>.

⁶¹Tamtéž.

⁶²Tamtéž.

6. Volba partnera/partnerky

Výběr partnera se řadí do nulté etapy vývoje manželství a rodiny. V období dospívání jsou důležité tři životní fáze, kterými je jedinec velmi silně ovlivněn. Počínaje separací od rodičů, volbou povolání a již zmíněnou volbou partnera. Výběr partnera vychází z našeho vědomí i nevědomí. Záleží na našich sociálně-kulturních hodnotách a na naší psychologické stránce.⁶³

Již zakladatel psychoanalýzy S. Freud zmiňoval, že si svoje zážitky a zkušenosti z rodiny přenášíme do vlastních vztahů a především do výběru partnera/partnerky. Na základě této myšlenky rozlišil S. Freud dva modely výběru. V prvním modelu, takzvané závislostní volbě (taktéž anaklytická volba), hledáme partnera, který by substituoval naši matku. Tento typ volby je údajně typický pro ženy. Oproti tomuto modelu stojí volba narcistní, kdy hledáme partnera, který nám připomíná nás samotné. Právě tento model je typičtější pro mužské pohlaví.⁶⁴ Existují čtyři varianty tohoto modelu: Miluji toho, kdo... a) je stejný jako já, b) je stejný jako já v minulosti, c) je takový, jaký bych chtěl být, d) kdo má v sobě něco, co mám i já.⁶⁵

Jedinec do volby partnera/partnerky nevědomě vnáší svá očekávání, která rozlišil Richter roku 1970:

„Partner má být náhražkou významné osoby z období dětství (rodiče nebo i sourozence) a umožňovat nápravu traumatizujících zkušeností, které subjekt učinil s dotyčnou osobou.

Jestliže subjekt ustrnul na narcistní fázi svého vývoje a navíc má paranoidní sklony, vyhledává partnera, který by byl co nejpřesnější kopií jeho samotného a bude se co nejvíce blížit představě, kterou si narcistní jedinec vytvořil sám o sobě.

Partner má představovat ideál, kterého by subjekt rád dosáhl, ale z nějakého důvodu se to nedaří.

Partner má reprezentovat negativní ideál, má tedy být opakem sebeobrazu, a tudíž umožňovat realizace zakázaných a potlačených přání, za což je možné následně partnera trestat, případně litovat a sám se tak cítit lepším.

⁶³ PLÁŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000, str. 176 a 177.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

*Partner má být spojencem proti potenciálním nebezpečím, jimiž svět a lidé (ve skutečnosti nebo jen ve fantazii) subjekt ohrožují.*⁶⁶

Existuje několik teorií, které se snaží rozklíčovat faktory, které nás při volbě životního partnera/partnerky ovlivňují. Jednou z nich je komplexní teorie S-V-R B. od I. Mursteina, ve které uvádí tři vzájemně se ovlivňující faktory, a sice podnět (S), hodnoty (V) a role (R). Podnět je první fází, ve které se potenciální partner/partnerka stává bodem zájmu. Důležitým rysem je vzhled a chování objektu zájmu. Vedle našeho hodnotícího soudu je také důležité hodnocení ze strany okolí. Pak už záleží pouze na nás, jakým způsobem vyhodnotíme náš objekt. Hodnoty, které nastupují ve druhé fázi, kdy dochází ke kontaktu a komunikaci, nám pomáhají zjistit, jak moc si jsme s danou osobou souzeni. Zda se střetávají naše zájmy, životní hodnoty a názory na svět. Pokud se naše hodnoty liší, vztah končí. Poslední fází jsou role a jejich kompatibilita. Přesněji řečeno, zda jsou partneři schopni se v životě svými rolemi vzájemně doplňovat, a tak uspokojit své potřeby. V tomto směru je několik podobných rysů a potřeb, mezi které řadíme např. povahu člověka, introvertnost nebo extrovertnost, otázku sexuálních aktivit a tak podobně. Stejně tak ale můžeme hovořit o protikladech, tedy o opačných potřebách partnerů. Jeden z partnerů chce pečovat o toho druhého a druhý zase potřebuje být opečovávaný.

Všechny tyto tři fáze uplatňují princip vyváženosti výměny. Vztah může být spokojený pouze v případě, že je výměna vyrovnaná. Například když ne příliš atraktivní muž chodí se vzhledově přitažlivou dívkou výměnou za jeho bohatství a jistotu.⁶⁷

Jsou známy případy, ve kterých jsou zřejmé patologické prvky. Především se jedná o ženy, které se zamilují do partnera, který jim ale lásku neoplácí stejným způsobem. Stanou se jeho osobou posedlými a vzrušuje je jeho nespolehlivost a nevhodné chování. Často jsou to muži lhotejní, duševně nevyrovnaní, citově deprivovaní nebo v horším případě jsou to agresori, tyraní nebo závislí. Ženy si myslí, že pokud se o ně budou hezky starat, řešit jejich problémy, muži se kvůli nim změní.⁶⁸

Je dokázáno, že tyto typy mužů si vybírají ženy, které v dětství žily s otcem, který k nim byl citově chladný, a tak musely o jeho lásku neustále bojovat. Taktéž pokud byl otec tyran, najdou si partnera s vlastnostmi jejich otce. Žena nedokáže takového muže odmítnout, ba naopak, vnímá vztah jako poslání, nebo výzvu. S „normálním“ mužem

⁶⁶ RICHTER in: PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000, str. 177 a 178.

⁶⁷ Celé in: KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, str. 99 - 103.

⁶⁸ Tamtéž.

nedokáží navázat citově hluboký vztah, protože potřebují pro svoje bytí dávku dramatu a bolesti, kterou jim hodný muž nemůže nabídnout.⁶⁹

6.1. Očekávání mužů a žen

Než přejdeme k samotnému očekávání jednotlivých pohlaví, zmiňme, že očekávání vyplývají z našich biologických rysů, které v sobě máme zakódované již několik staletí, a pohlavně se liší. Biologickými mužskými rysy (vlastnostmi) jsou: zájem o sféru věcí, lepší prostorová orientace, schopnost konstruovat mechanismy a stavby, slabší reakce na smyslové podněty a důvěřivost k neznámým lidem. Oproti tomu ženskými vlastnostmi jsou: zájem o mezilidské vztahy, schopnost empatie, porozumění řeči a umění používat řeč, lepší koordinovanost jemné motoriky a nedůvěřivost k cizím lidem.⁷⁰

Očekávání každého z nás jsou různá v závislosti na prostředí, ve kterém jsme vyrůstali – primární činitelé (rodina, příbuzní), ale i sekundární (vrstevníci, škola, sousedé). Všichni máme určitě náš vlastní prototyp partnera/partnerky, který určuje vzhled, ale hlavně jeho/její vlastnosti. Nelze tvrdit, že očekávání žen, která zmíníme později, platí pouze pro ženy a naopak. Vždyť tato očekávání mohou platit jak pro ženy, tak pro muže. Vše opět závisí na prostředí, ve kterém jsme vyrůstali a na rodičovském modelu, ve kterém jsme prožili dětství.

Podle Kratochvíla jsou ale očekávání, která lze globalizovat, protože nesou specifika pro jednotlivá pohlaví. Pro každé pohlaví se jedná o 4 typická očekávání, většinou nesplněná. Úsměvná je patrnost v rozdílech očekávání obou pohlaví – to, jak jedno pohlaví očekává to, co druhé právě nevyžaduje.⁷¹

Ženy:

Očekávání žen, je založeno na citových a emočních požadavcích. Značnou roli přisuzujeme zmíněným biologickým rysům, které jsou u žen založené na empatii, komunikaci a pocitu bezpečí. Popravdě většinu mužů citová stránka žen „otravuje“ a nejeví o ni zájem. Jen v minimu případů najdeme vztahy, kdy jsou alespoň z části očekávání ženy plněna a kupodivu i dobrovolně.⁷²

⁶⁹ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. str. 103-104.

⁷⁰ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, str. 17.

⁷¹ Celé in: KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, str. 103 - 105.

⁷² Tamtéž

1. Posedět a popovídat (POPO)

Žena k životu potřebuje mít někoho, komu se může svěřit, projevit své pocity a získat zpětnou vazbu, pokud možno pozitivní. Očekávání spočívá ve vypovídání se ze svých zážitků, pocitů, problémů. Nejde o to, aby muž ženě radil, jak problémy řešit, v „POPO“ muž figuruje jako vrba. Na oplátku se očekává, že i muž se své ženě svěří s tím, co ho tíží, nebo naopak těší. Není nutné řešit důležité záležitosti, často stačí, pokud se manželé baví o banálních denních událostech jako jsou počasí, pracovní den nebo náplň celého dne.⁷³

2. Duševní porozumění (DUPO)

V duševním porozumění žena od muže očekává důvěru a porozumění. Potřebuje se vypovídat ze svých vnitřních starostí, pocitů a postojů, které může říct jen svým nejbližším. Muž by měl fungovat nejen jako vrba, ale také by měl ženu chápat a nesoudit ji. Nemělo by docházet ke zlehčování jejího sdělení. Tento rozhovor by měl být upřímný, plný jistoty, důvěry a bezpečí. Žena by měla vědět, že na svoje problémy není sama, ale že jsou na vše dva.⁷⁴

3. Vycítit, co žena potřebuje (VYPO)

Tento bod je vyšším stupněm toho předešlého. Muž bez sebemenšího popostrčení nebo náznaku pozná, jak se žena cítí. Muž si všímá, když je žena smutná nebo unavená či naštvaná a nabídne jí spontánně svou pomoc. Patří sem také situace výročí vztahu/svatby, narozenin nebo svátku, na které si muž vzpomene sám. Ví, kdy má ženě přinést dárek jen tak. Významná je sexuální aktivita – muž by měl rozeznat, kdy žena žádá plnou výkonnost svého partnera a kdy naopak potřebuje pouze pohladit nebo přitulit. Aby mohlo být splněno toto očekávání, musí dojít k absolutnímu propojení dvou duší, kde je nedílnou součástí vztahu láska.⁷⁵

4. Vyjadřovat lásku celým svým životem (VYCE)

Nejedná se o nic jiného než o propojení všech předchozích očekávání, v dlouhodobějším smyslu. Žena požaduje opakované a spontánní důkazy o partnerově

⁷³ Tamtéž, str. 105 - 106.

⁷⁴ Tamtéž, str. 106 - 107.

⁷⁵ Tamtéž, str. 108.

lásce, kterou k ní chová. Z jeho chování a projevů má být zcela jasná jeho láska k ženě. Oba partneři by měli tomu druhému dávat najevo, že by bez něj nemohli žít a věrně si stojí bok po boku v dobrém i zlém.⁷⁶

Muži:

U mužů je obvyklé, že nejsou založení na citech, tak silně jako ženy. Oproti ženským očekáváním, kdy ženy vyhledávají komunikaci s partnerem, potřebují znát jeho emoce a pocity, záleží mužům obzvlášť na chodu domácnosti, plnění manželských/partnerských povinností a jen nepatrně očekávají projevy náklonnosti od své partnerky.

1. Uvařeno, uklizeno (UU)

Klasické očekávání, které má splnit vstup do manželství. Když muž přijde domů a čeká na něj jeho žena s teplým jídlem na stole, pokud možno s jeho oblíbeným jídlem. Muži ale mívají tendenci srovnávat kuchařské schopnosti své ženy s jejich matkou, a tak bývají zklamaní. Podstatná, hned vedle jídla, je pro muže atmosféra domova. Ač muži svým ženám tvrdí, že jen neustále uklízí a přitom jsou mnohem důležitější věci než úklid, stejně ženám vyčtou, pokud je doma nepořádek. Na tom jaký stupeň pořádku muž požaduje, závisí opět to, jaký stupeň pořádku byl považován za uspokojivý u jeho rodičů – tedy v čem vyrůstal. Žena by nikdy neměla chtít uklízet manželovy věci, např. dílnu, pracovnu – to má v rukou muž.⁷⁷

2. Sex, kdykoliv se mu zachce (SEZA)

To, že se muž ožení, pro něj znamená, že už nemusí shánět své sexuální kořisti, ale vše má doma na dosah ruky. Slovo „zachce“ v tomto případě neznámá pouze frekvenci sexuálního styku, ale také způsob. Kdykoliv muž zavelí, žena mu sexuálně vyhoví a ocení jeho sexuální výkon.⁷⁸

⁷⁶ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, str. 108 - 109.

⁷⁷ Tamtéž, str. 110.

⁷⁸ Tamtéž, str. 110 - 111.

3. Obdiv stále (OSTA)

Pro muže je důležitá neustálá chvála. I za sebemenší maličkosti je třeba muže chválit a obdivovat jeho sílu, inteligenci, mužnost, úspěšnost, pracovitost (ač tomu tak nemusí být). Nejen, že by to měla žena vědět, ale měla by to říkat jak svému muži, tak lidem ve svém okolí. Je na místě ocenit jeho úspěchy a jeho význam v rodině a manželství.⁷⁹

4. Nezatěžovat starostmi (NESTA)

Tento bod souvisí s bodem předchozím. Jelikož muž chce být obdivován a chválen, nechce, aby ho žena zatěžovala, pro něj, zbytečností. V okamžiku, kdy chce žena s mužem řešit nejen její, ale i rodinné starosti, muž hledá možnost, jak se doma zdržovat co nejméně. Raději se zdrží v práci, nabere si práci navíc, jde do hospody, staví se na návštěvě u rodičů, a to vše jen proto, aby nemusel poslouchat o vzniklých starostech. Cítí se dobře na místech, kde je lidmi doceňován a obdivován, tam, kde po něm nic nechtějí, když ho to nebaví. Od ženy očekává samostatnost, to, že sama koupí lístky do kina, a sama nebo díky odborníkovi opraví protékající toaletu.⁸⁰

⁷⁹ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, str. 111 – 113.

⁸⁰ Tamtéž.

7. Aktuální dynamika manželství

Manželství prochází hned několika vývojovými fázemi, které se označují jako životní cykly rodiny. Prvním stadiem, zpravidla bezdětného manželství je obdobím adaptace, kdy se partneři postupně modifikují na novou roli a jejich zcela nový životní styl.⁸¹ Pro adaptační fázi je typická spokojenost, zamilovanost. Novomanželé si vymezují pravidla pro společné soužití, a nedochází k nucenému dodržování mužské a ženské role, jako tomu bývá po narození dítěte.

V období adaptace rozlišujeme dvě po sobě jdoucí fáze. První je fáze primární orientace, během níž dochází k vzájemnému poznávání partnerů. Oba partneři postupem času objevují, že manželství přináší celou řadu problémů a stresových situací, se kterými se musí vypořádat společnou cestou. Nejedná se pouze o negativní zjištění, ale vzácně se objevuje i zjištění kladné – partner může mít kvality, o kterých jsme dosud nevěděli. S fází primární orientace bývá zdůrazňována párová identita, kdy o sobě manželé uvažují jako o páru a jejich vzájemná vazba se tak stává důležitou součástí identity individuální.

Druhou fází je takzvané budování hnízda, ve kterém nedochází pouze k zařizování společného domova manželů, ale řeší se pravidla společného soužití, jakými jsou hospodaření, dělba práce, trávení volného času nebo také společenské kontakty manželů. Ke stabilizaci manželství dochází přibližně po čtyřech letech jeho fungování. Ke stabilizaci ale ne ve všech manželstvích dojde, naopak může manželství spadnout do první manželské krize a následně může dojít i k jeho rozpadu.⁸²

Spokojenost mladých lidí v manželství postupně klesá. V současnosti totiž přináší povinnosti a omezení jako tomu bylo dřív, ale nepřináší s sebou více výhod. Dřívějším generacím totiž manželství přinášelo řadu změn v oblasti kvality života, což v dnešní době neplatí. Vázanost sexuálního života na manželství již není a změnila se míra společenské tolerance na svobodný stav, a tak se stále častěji setkáváme s kladným postojem mladých lidí k tomu zůstat svobodným nebo ve volném vztahu.⁸³

Dle údajů Českého statistického úřadu víme, že v roce 2018 vstoupilo do manželství celkem 54,5 tisíce párů, což je o 1,9 tisíce více než rok předešlý a dokonce nejvyšší počet uzavřených manželství od roku 2008. Trend manželství dlouhodobě klesal již od počátku 90.

⁸¹ Výjimku tvoří páry z nesezdaného soužití, které již mají tuto fázi za sebou právě z tohoto typu soužití. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 96.

⁸² Celé in: VÁGNEROVÁ, Marie, str. 96 a 97.

⁸³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 105.

let 20. století a zastavil se až v roce 2013.⁸⁴ V tomto roce totiž vstoupilo do manželství historicky nejméně párů – 43,5 tisíce. Přibližně ve dvou třetinách případů vstupují do manželství páry takzvaným protogamním sňatkem⁸⁵, kdy tyto sňatky v roce 2018 tvořily 67,7 procent.⁸⁶

Pro zajímavost se nejvíce sňatků v České republice uzavírá v letních měsících, kdy se pro rok 2018 stal nejvíce populárním den 18. 08. 2018, kdy se rozhodlo 3,3 tisíce párů pro uzavření manželství. Těmi méně oblíbenými měsíci pro sňatek jsou leden, únor a prosinec, dlouhodobě byl také neoblíbený měsíc květen, který s sebou nese pověru „svatba v máji – nevěsta na máry“. Květen ale od druhé poloviny 90. let nabírá na oblíbenosti a v roce 2018 se stal pátým nejoblíbenějším měsícem snoubenců.⁸⁷

Během roku 2018 došlo k rozvedení 24,3 tisíce manželství což je o 1,7 tisíce méně než tomu bylo v roce 2017. Dokonce se 48 % manželství rozvedlo z iniciativy obou manželů, to znamená, že podali společný návrh o rozvod. Počet opakovaných rozvodů se od počátku 90. let téměř nemění, stále se hovoří o jedné pětině rozvádějících se osob, které se rozvádí minimálně podruhé. V roce 2018 rozvodové řízení zasáhlo 58,4 % rodin s nezletilými dětmi, kdy v absolutním počtu hovoříme o 22,3 tisíce dětí a průměrným počtem 1,57 nezletilých dětí na jedno rozvedené manželství.⁸⁸

Fakt, že trend rozvodovosti klesá, je spjatý s dlouhodobě nižší mírou sňatečnosti. Rozvodovost po celou druhou polovinu 20. století rostla a zůstává i tak stále dost vysoká. Od roku 2001 se pohybuje na úrovni 45 – 50 % rozvodů. Prozatím nejvyšších a nejrekordnějších 50 % rozvedených manželství náleží roku 2010. Nejčastěji se manželé v roce 2018 rozvedli po pěti letech trvání manželství, a v případě porovnání s rokem 2008 poklesla míra rozvodů po 2 - 7 letech trvání manželství. Průměrně se délka manželství mezi lety 2008 a 2018 prodloužila z dosavadních 12,3 let na 13,4 let.⁸⁹

⁸⁴ Obrat v rozvodech. In: Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/0b00225862>>.

⁸⁵ Protogamní sňatek je sňatek dvou dosud svobodných partnerů. Jedná se tedy o jejich první uzavření manželství. Aktuální populační vývoj v kostce. In: Český statistický úřad [online]. 2019 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>>.

⁸⁶ Aktuální populační vývoj v kostce. In: Český statistický úřad [online]. 2019 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>>.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

8. Pozdní adolescence (15 – 20 let) z hlediska vývojové psychologie

V praktické části práce nalezneme výzkumné šetření, které se zaměřuje na dospívající ve věku od 15 do 20 let. Prostřednictvím této kapitoly bude charakterizována daná věková skupina dle vývojové psychologie. Období dospívání je specifické pro změnu v emočním prožívání a měnící se vztah s rodiči. Právě proto se toto vývojové stádium jedince jeví pro výzkum jako velmi zajímavé.

Tento pojem pochází z latinského slova *adolesco*, které znamená dorůstat, vyvíjet se, mohutnět nebo dospívat.⁹⁰ Adolescence nebo také období dospívání je přechodná doba mezi dětstvím a dospělostí. Lze ji vymezit od 10 do 22 let jedince. Hovoří se o celé životní dekádě. Jedná se o období, ve kterém dochází k celkové proměně osobnosti ve všech oblastech – somatické, sociální a psychické. Jakým způsobem dospívání probíhá, závisí na kulturních a společenských podmínkách, které s sebou nesou požadavky a očekávání ze strany společnosti.⁹¹ Období začíná ukončením povinné školní docházky a získáním občanského průkazu, naopak končí ekonomickou nezávislostí jedince – nástupem do zaměstnání, popřípadě volbou dalšího studia na vysoké či vyšší odborné škole.⁹²

Období adolescence dělí M. Vágnerová a J. Langmeier na dvě fáze. První fází je takzvaná raná adolescence, označována taktéž jako pubescence.⁹³ Tato fáze probíhá od 11. do 15. roku dospívajícího a vyznačuje se především tělesnými proměnami, kdy je typickým jevem pohlavní dozrávání. V rámci celkového vývoje dochází ke změně způsobu myšlení, ale především ke změnám emočního prožívání. Dochází k osamostatňování se pubescenta od rodičů a prohlubuje se ztotožňování s vrstevníky. Jedinec navazuje první partnerské vztahy a zažívá první lásky.⁹⁴

Pozdní adolescence je druhou fází dospívání, a právě touto fází se budeme zabývat podrobněji. Trvá od 15 do 20 let, popřípadě do 22 let. Počátek tohoto období je spojován s plnou reprodukční zralostí, během níž dochází také k ukončení tělesných proměn. Důležitost přebírají psychologická a sociální kritéria oproti dosavadním biologickým.⁹⁵ Zatímco raná adolescence se vyznačuje vysokou náladovostí jedince a vysokou labilitou,

⁹⁰ PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky II: vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 11.

⁹¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 321.

⁹² Tamtéž, str. 346.

⁹³ Pubescence je v evropské psychologii od adolescence oddělována. MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999, s. 11.

⁹⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 323.

⁹⁵ MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999, str. 11.

v období pozdní adolescence dochází k emoční stabilitě a menšímu výskytu náladovosti. Za hlavní důvod takového zvratu je považováno hormonální vyrovnání a adaptace organismu na pohlavní dospělost. Adolescent postupně nabývá zkušeností a mnohé prožitky přestávají být překvapující a neznámé a stávají se stereotypními. Tato fáze se označuje jako „období vystřízlivění“.⁹⁶

Období pozdní adolescence s sebou přináší specifické znaky socializace. Dospívající je nyní akceptován jako dospělý a zároveň se od něj očekává odpovídající chování. Pozdní adolescence je charakteristická svou proměnou sociálních rolí a s nimi spojenými společenskými požadavky. Vznikají také nové role, některé mohou představovat základ pro vymezení specifických rolí dospělosti, jako je partnerská a profesní role. Do nových rolí také patří předprofesní role studenta, role pracujícího, role člena určité skupiny, role blízkého přítele a partnerská role. Jednotlivé role se formují dle prostředí, ve kterém se adolescent pohybuje. Nejvýznamnějším prostředím nadále zůstává rodina, kam se jedinec rád vrací, i když těsnější vázanost na rodinu v rané adolescenci umírní. Na konci adolescence velmi často dochází k urovnání vztahu s rodiči a jeho stabilizování. Dalším důležitým zázemím se stává sekundární vzdělávací instituce (v některých případech i terciární), ve které může dojít k obměně hodnotové hierarchie. Vrstevníci jsou pro adolescenta stále nejdůležitějším zdrojem emoční a sociální opory. Rozvíjejí se přátelství a trvalejší partnerské vztahy, důraz se klade na individuální sebevymezení jedince, kdy tomu v období pubescence tak nebylo.⁹⁷

V období adolescence dochází k výrazným změnám ve vztahu dospívajícího k rodičům. Rodiče, ačkoliv to leckdy nepřijímají bez problému, definitivně přichází o své autoritativní postavení. Ztráta nadřízenosti je pro ně rozporuplná – vědí, že jejich dítě je již dospělé, ale zároveň je pro ně emotivně těžké se s tímto faktem vypořádat. Postupně dochází k urovnání vztahu mezi adolescentem a rodiči, jejich vztah se uklidňuje. V optimálním případě vzniká nový, pozitivnější vztah. Ke konfliktům mezi rodiči a adolescentem dochází málokdy, protože jejich vztah dospěl do fáze, kdy je adolescent považován za dospělého a rovnocenného partnera. Rodiče představují pro dospívajícího jakýsi model určitého způsobu života, který by v budoucnu mohli sami vést. A tak jsou dospívající k rodičům často kritičtí, hodnotí negativně jejich životní styl nebo životní hodnoty, protože si sami vytvořili vhodný ideál, se kterým skutečnost srovnávají.⁹⁸

⁹⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 343.

⁹⁷ Tamtéž, str. 348-350.

⁹⁸ Tamtéž, str. 352-357.

Hodnoty a postoje adolescentů jsou závislé na hodnotách a postojích rodiny a rodičů především. Pro adolescenta, který mnohdy teprve dotváří svou vlastní identitu, kdo je a co v životě chce, je mnohem jednodušší, jistější a pohodlnější převzít hodnotovou orientaci a vzorce od rodiny, než aby si ji sám pracně utvářel.⁹⁹ Pokud se ale rozhodne pro druhou, těžší variantu, je nutná dávka odolnosti, vytrvalosti a sebedůvěry. Existuje také zvláštní typ převzetí identity – takzvaná deidentifikace, kdy jedinec dělá přesný opak toho, co po něm vyžaduje jeho okolní prostředí. V praxi se jedná o jakési kopírování druhých, jedinec sice dává najevo svůj nesouhlas, ale přitom se nesnaží najít vlastní cestu – dělá to, co okolí nechce, aby dělal, a naopak nedělá to, co okolí žádá. Samozřejmě může dojít také k tomu, že adolescent nedokáže najít svou vlastní identitu. Projevuje se to adolescentním moratoriem, kdy jedinec odkládá konečná rozhodnutí o sobě samém a svých cílech a experimentuje s životními rolemi. Například se rozhodne, že bude studovat, pak dojde k závěru, že ho škola nebaví, a tak jde raději do práce, kde si ale uvědomí, že chce zase studovat. Těmto jedincům trvá mnohem déle, než se usadí. Jedincova zralost se zcela projeví, až když naváže a udrží si dlouhodobý intimní vztah, založený nejen na sexu, ale také na důvěře. V takovém vztahu je totiž důležité nejen mnoho věcí přijímat a brát, ale je nutné se pro spoustu z nich obětovat a vzdát.¹⁰⁰

⁹⁹ MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál 1999, str. 98.

¹⁰⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 412-414.

VÝZKUMNÁ ČÁST

9. Kvantitativní výzkum

Tato část práce se zabývá průběhem výzkumného šetření, které v mém případě probíhalo kvantitativní metodou. Výzkum je definován v každé odborné literatuře týkající se empirických výzkumů, já si vybrala definici z knihy P. Gavory: „*Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomosti lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.*“¹⁰¹

Specifikem kvantitativního výzkumu je práce s číselnými údaji. Zaměřuje se na výskyt jevu a jeho četnost. Dochází ke zkoumání vztahu mezi dvěma či více proměnnými. Zpracování dat je pro výzkumníka náročnější a je zapotřebí užít statistických metod. Na rozdíl od kvalitativního výzkumu nenaváže výzkumník se svými respondenty bližší vztah, a dokonce se s nimi ani osobně nesetká. Skrz kvantitativní metodu dokáže výzkumník sesbírat velké množství dat v krátkém časovém období. Nevýhodou této metody je abstraktnost a obecnost výsledků.¹⁰²

9.1. Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaké názory mají středoškolští studenti na manželství svých rodičů. Na základě stanoveného cíle jsem si určila hlavní výzkumný problém: Jakým způsobem nahlíží studenti na manželství svých rodičů?

Obecně lze výzkumný problém chápat jako přesnou formulaci toho, co chce výzkumník zjistit a zkoumat. Stanovení výzkumného problému stojí na samém prvopočátku zahájení výzkumu. Po stanovení výzkumného problému se výzkumník dostává k dalším fázím výzkumu, jako jsou stanovení výzkumných otázek, tvorba hypotéz, tvorba dotazníku, předvýzkum, sběr dat, vyhodnocení dotazníkového šetření, verifikace hypotéz a interpretace získaných dat.¹⁰³

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaký mají středoškolští studenti názor na manželství svých rodičů?

Vedlejší výzkumné otázky:

¹⁰¹ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, str. 11.

¹⁰² Tamtéž, str. 31 – 34.

¹⁰³ Tamtéž, str. 13.

- Jaký názor mají studenti a studentky na rozdělení rolí rodičů?
- Jakým způsobem řeší rodiče své konflikty?
- Jakým způsobem tráví rodiče svůj volný čas?
- Dochází mezi rodiči k fyzickým projevům lásky?

9.2. Hypotézy

Hypotéza je podmíněně pravdivý výrok o vztahu mezi dvěma či více jevy, o tom, že existuje nějaký fenomén nebo proces. Vychází z nějaké ověřené teorie, je tedy podložena. Při tvorbě hypotéz je nutné, aby se výzkumník orientoval v oblasti, kterou zkoumá a empiricky ověřuje. Pro stanovení kvalitní hypotézy je důležitá četba literatury o dané problematice.¹⁰⁴

Stanovené hypotézy zní následovně:

H₁: Studentky nesouhlasí s rozdělením rolí rodičů častěji než studenti.

U této hypotézy předpokládám, že tradiční pojetí rozdělení rolí v dnešní době upadá a prohození rolí přestává být passé.

H₂: Pohlaví má vliv na svěřování se dětem o vztahu. Pokud ano, matky řeší svůj vztah s dětmi častěji než otcové.

Vycházím ze zkušenosti, že jsou ženy více komunikativní v otázkách vztahů než muži.

H₃: Nejčastěji řeší rodiče své neshody tak, že je nechají vyšumět, než aby se shodli na kompromisu.

Tato hypotéza vznikla z mého přesvědčení o špatné (nedostatečné) komunikaci ve vztazích, o které slyším ze strany mých známých a kamarádek.

H₄: Rodiče svůj volný čas tráví především s rodinou/přáteli/děťmi než sami dva spolu.

Předpokládám, že v dnešní uspěchané době nemají rodiče tolik volného času, a pokud nějaký volný čas mají, snaží se ho trávit se svou rodinou nebo známými.

H₅: Mezi časté projevy lásky rodičů patří spíše políbení a objetí než držení za ruce.

V tomto případě vycházím ze svých vlastních poznatků z běžného každodenního života. Jen ojediněle potkám pár, který se drží za ruce.

9.3. Metoda sběru dat

Pro tento výzkum byla použita metoda kvantitativního výzkumného šetření s využitím techniky dotazníku vlastní konstrukce. Dotazník měl elektronickou podobu vytvořenou přes

¹⁰⁴ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009, str. 60.

webovou doménu Google. Hlavní výhodou sledávám v jeho dostupnosti, bezplatnosti a intuitivním ovládním. Dotazník byl pro respondenty dostupný od 14. 10. 2019 do 4. 11. 2019. Obsahoval 23 otázek. 18 uzavřených otázek, 4 otevřené otázky a 1 polouzavřenou otázku. Také zahrnoval 4 škálovací otázky a v samotném úvodu dotazníku 2 otázky faktografické, které zjišťovaly věk respondentů a jejich pohlaví. Součástí dotazníku byl průvodní dopis, viz Přílohy.

9.4. Charakteristika výzkumného souboru

Výzkum byl zaměřen na středoškolské studenty a studentky, kteří věkově spadali do období adolescence. Toto období je ve vývojové psychologii ukotveno v rozmezí věku od 15 do 20 let. Výzkumný vzorek byl vybrán záměrně a pomocí kvótního výběru. Hlavním kritériem bylo splňovat věkovou hranici 15 – 20 let.

9.5. Realizace výzkumného šetření

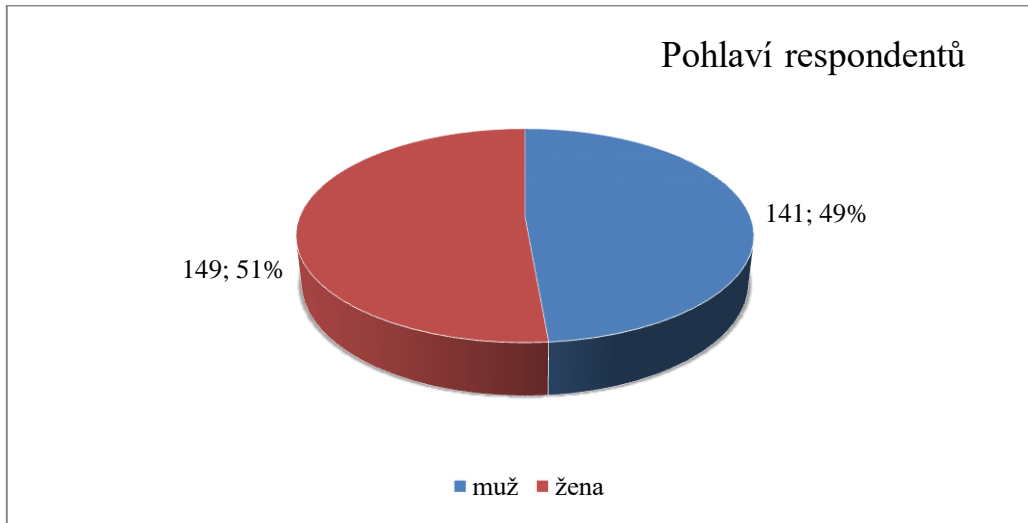
Před finálním zahájením sběru dat došlo k realizaci předvýzkumu. Předvýzkum nebo také pilotní odzkoušení slouží výzkumníkovi jako nástroj, díky kterému se od respondentů dozví o případných chybách, nedostatcích nebo o nesrozumitelnosti dotazníku. Respondent má totiž možnost napsat k jednotlivým problémům, které objeví, vlastní komentář či zpětnou vazbu, a tím se výzkumník může vyvarovat chyb v konečné verzi dotazníku. Aby došlo k odhalení všech nedostatků, je vhodné mít alespoň 30 testujících respondentů, kteří se závěrečného sběru dat nezúčastní.¹⁰⁵

Předvýzkum proběhl úspěšně a bez sebemenších problémů, a tak mohl být dotazník v elektronické podobě rozšířen mezi další respondenty a respondentky. K distribuci dotazníků sloužily především sociální sítě a e-mail. Celkem bylo získáno 290 respondentů s návratností 100 procent. Z celkového počtu 290 respondentů vyplnilo dotazník 149 žen a 141 mužů. Vyrovnané zastoupení obou pohlaví respondentů mě mile překvapilo.

¹⁰⁵ ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. Brno: Paido, 2009, str. 137-138.

10. Interpretace výsledků výzkumu

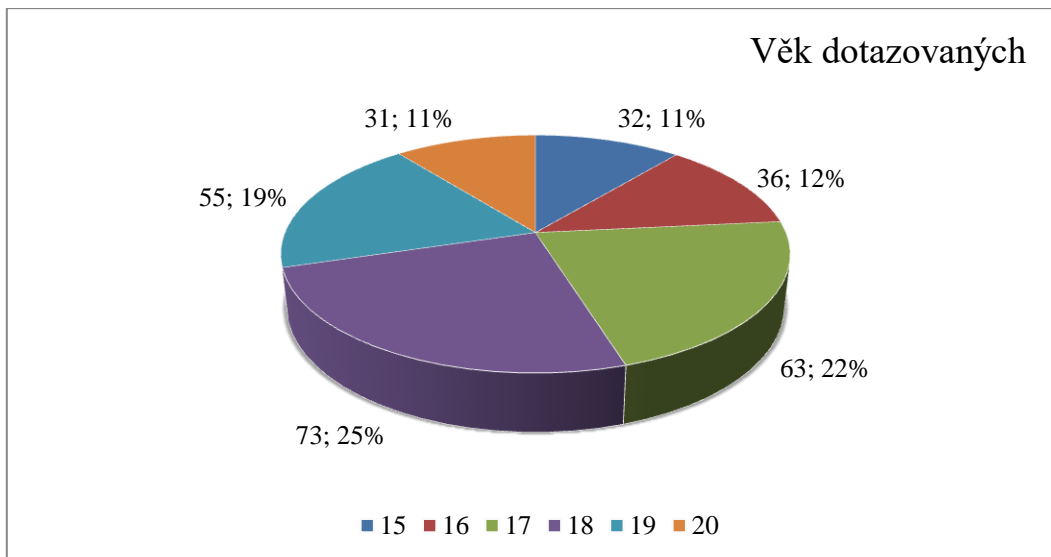
Otázka č. 1: Jsi?

Graf 1: Pohlaví respondentů

Z následujícího grafu lze vyčíst, že se výzkumného šetření zúčastnilo celkem 290 respondentů, z toho 149 (51 %) žen a 141 (49 %) mužů.

Otázka č. 2: Kolik je ti let?

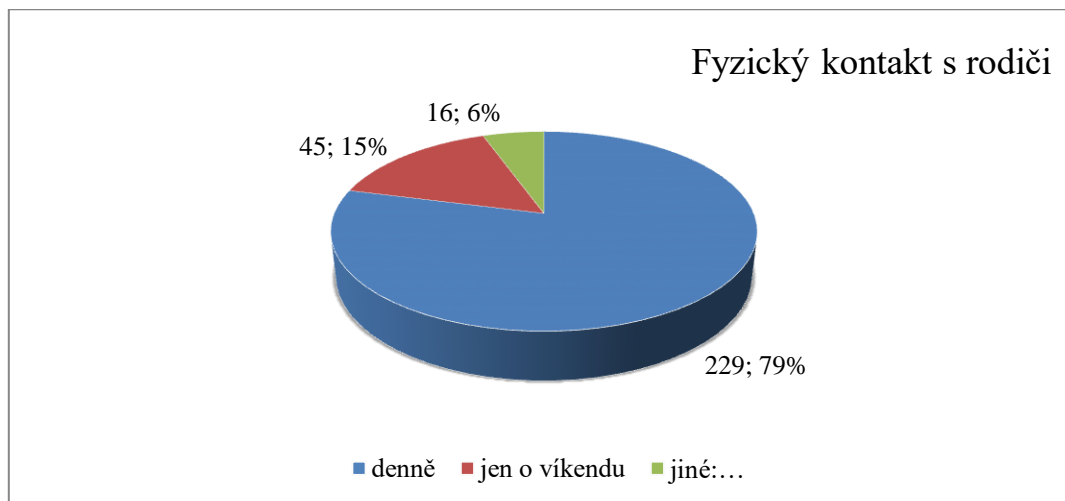

Graf 2: Věk dotazovaných

Výzkumné šetření se zaměřovalo na adolescenty ve věku 15 – 20 let. Z grafu je zřejmé, že otázka týkající se věku respondentů byla otevřená, a tak mohl každý svůj věk vyjádřit číslicí. Nejčastěji, přesněji 73 (25 %) respondentům bylo 18 let, 63 (22 %) respondentům bylo 17 let.

dosahovalo věku 17 let, dále 55 (19 %) ve věku 19 let, 36 (12 %) ve věku 16 let, 32 (11 %) ve věku 15 let a nejméně respondentů 31 (11 %) dosahovalo věku 20 let.

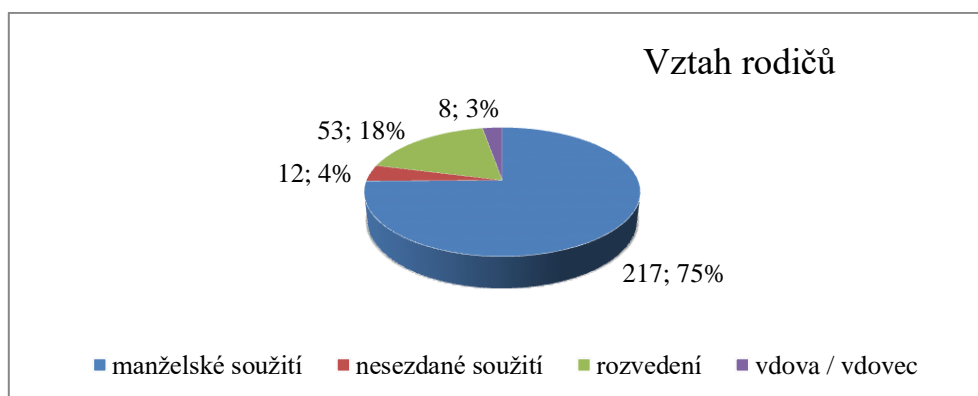
Otázka č. 3: Jak často se s rodiči vídáš?

Graf 3: Fyzický kontakt s rodiči

Ve třetí otázce týkající se pravidelnosti osobního styku s rodiči, odpovědělo celkem 229 (79 %), že se s rodiči vídá denně, 45 (15 %) vídá rodiče jen o víkendu – pravděpodobně proto, že jsou přes týden na internátní škole. V poslední možné odpovědi, která byla otevřená a odpovědělo na ní 16 (6 %) respondentů se nejčastěji objevila odpověď „vídám se jen s matkou/otcem“, „jednou za tři měsíce“, „jsem v zahraničí“ a jeden z respondentů se s rodiči nevidá vůbec, protože mu rodiče zemřeli.

Otázka č. 4: V jakém vztahu jsou tví rodiče?

Graf 4: Vztah rodičů

Z grafu č. 4 vyplývá, že 217 (75 %) respondentů má rodiče v manželském soužití, 53 (18 %) dotazovaných má rozvedené rodiče, 12 (4 %) v nesezdaném soužití a 8 (3 %) má ovdovělého rodiče.

Otázka č. 5a: Jak dlouho trvá manželství rodičů?

Na tuto otázku odpovídali respondenti, jejichž rodiče jsou manželé. Odpověď byla otevřená formou doplnění číslice. Celkem odpovědělo 217 respondentů. Ze všech získaných odpovědí byla vypočítána průměrná délka manželství rodičů, která činí 22,17 let. Nejdelší manželství rodičů respondenta trvá již 33 let. Naopak nejkratší manželství trvá 8 let.

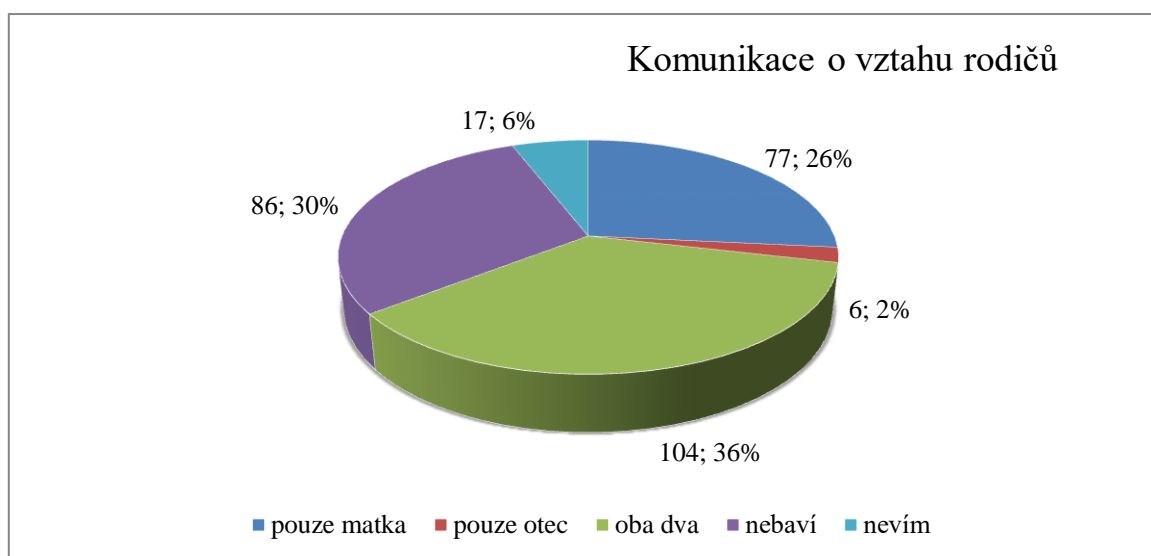
Otázka č. 5b: Pokud jsou rodiče rozvedení, po kolika letech manželství došlo k rozvodu?

Tato otázka byla určena pro respondenty, kteří mají rozvedené rodiče. Žádala jsem o odpověď prostřednictvím číslice. Odpovídalo 53 respondentů. I u této otázky byla spočítána průměrná doba, po které došlo k rozvodu manželství. Průměrná doba, kdy dochází k rozvodu rodičů respondentů, je po 13,18 letech manželství. Přičemž nejkratší manželství rodičů jednoho z respondentů trvalo 1,5 roku. Oproti tomu došlo k rozvodu rodičů po 28 letech manželství, jak uvedl jeden dotazovaný. Jediný z respondentů nevěděl, po jaké době došlo k rozvodu rodičů.

Otázka č. 5c: Pokud jeden z rodičů ovdověl, po kolika letech vztahu se tak stalo?

Otázka byla určena pro respondenty, kteří uvedli, že jeden z rodičů ovdověl. Opět se jednalo o otázku s číselnou odpovědí. Na tuto otázku odpovědělo 8 respondentů. Dva respondenti uvedli, že jejich rodič ovdověl po 25 letech vztahu. V jednom případě ovdověl rodič po 3 letech. Po jedné se objevily odpovědi po 15, 16, 38, 20 a 29 letech.

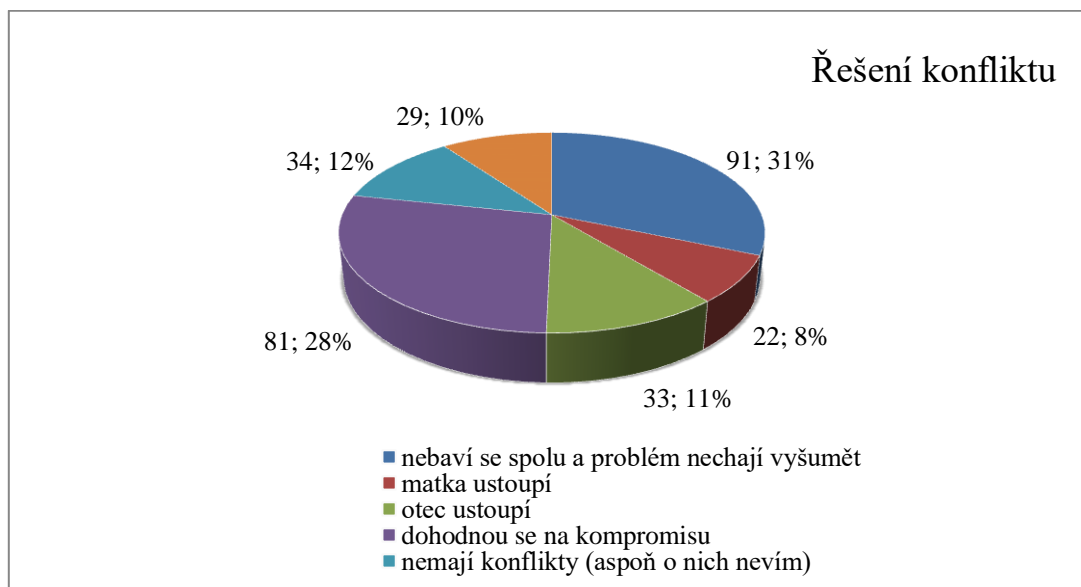
Otázka č. 6: Baví se s tebou rodiče o vztahu mezi nimi?

Graf 5: Komunikace o vztahu rodičů

Z grafu lze vyčíst, že o vztahu komunikují se svými dětmi oba dva rodiče, a to ve 104 (36 %) případech. 86 (30 %) rodičů se s dětmi o jejich vztahu nebaví, 77 (26 %) se dětem svěřuje pouze matka a otec jen u 6 (2 %) respondentů. 17 (6 %) dotazovaných neví, jestli se s nimi rodiče o vztahu baví.

Otázka č. 7: Jakým způsobem spolu rodiče řeší konflikt / neshodu?

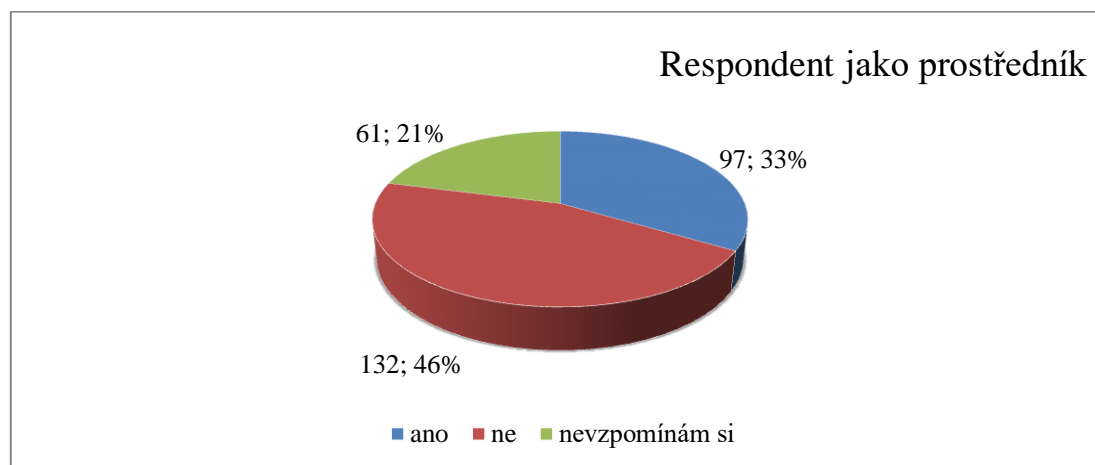

Graf 6: Řešení konfliktů

Tato otázka zjišťovala, jakým nejčastějším způsobem jsou rodiče schopni vyřešit neshodu nebo konflikt. V grafickém znázornění se dočteme, že 91 (31 %) rodičů se spolu

nebaví a problém, který nastal, nechají vyšumět. 81 (28 %) respondentů uvedlo, že se rodiče dokáží dohodnout na kompromisu, 34 (12 %) nemá konflikty, nebo o nich respondent aspoň neví, otec ustoupí u 33 (11 %) dotazovaných, naopak matka ustoupí u 22 (8 %) a dohromady 29 (10 %) neví, jak rodiče řeší své neshody.

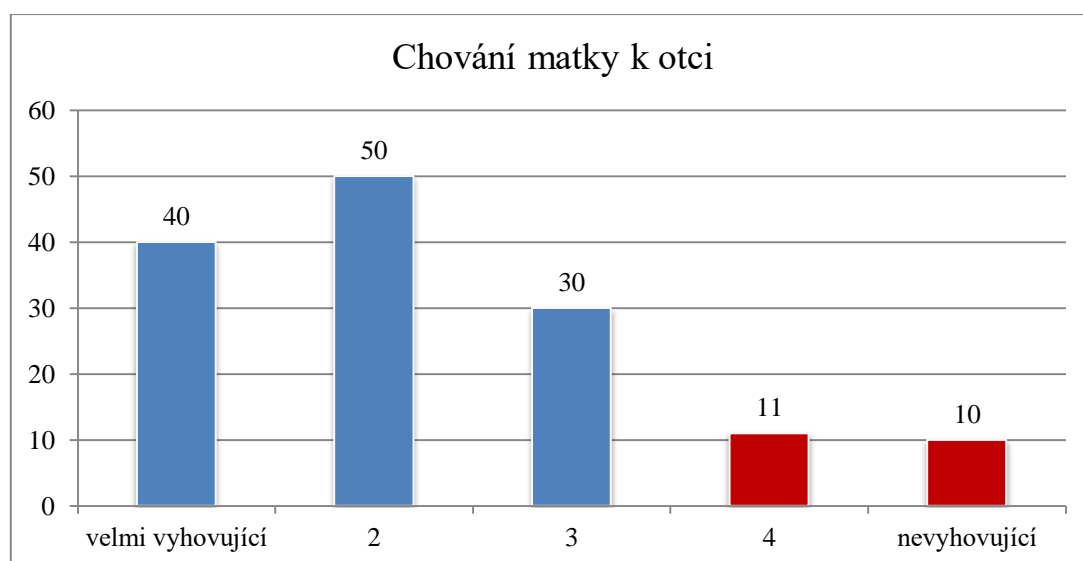
Otázka č. 8: Stalo se, že by skrze tebe řešili rodiče svůj konflikt?

Graf 7: Respondent jako prostředník

Graf popisuje, jestli se respondent někdy stal „prostředníkem“ v konfliktu rodičů. Celkem 132 (46 %) respondentů se v této situaci nikdy neocitlo, 97 (33 %) zažilo tuto zkušenost a 61 (21 %) si nevzpomíná.

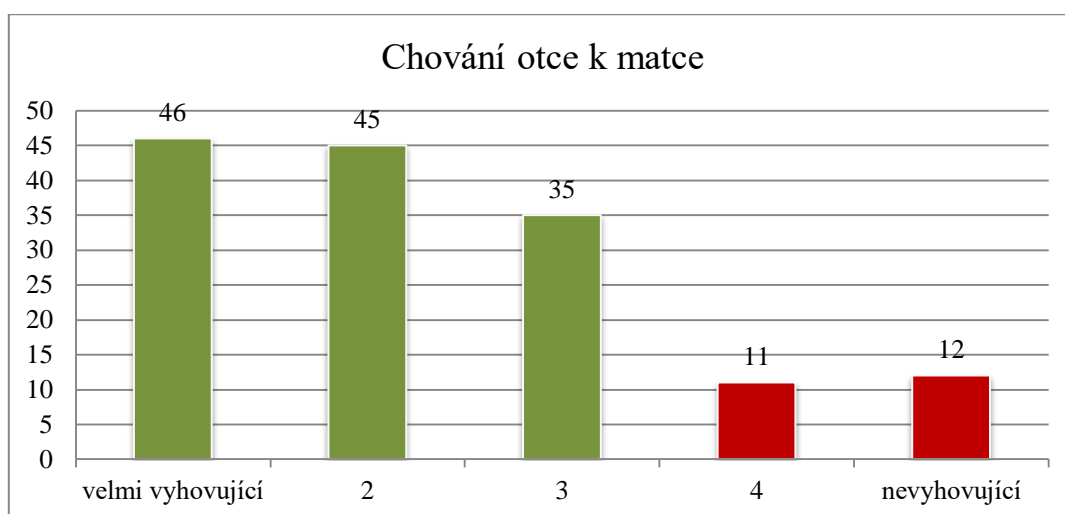
Otázka č. 9: POUZE PRO MUŽE: Ohodnot' chování matky k otci pomocí číslice.

Graf 8: Chování matky k otci

U této otázky, která byla zaměřena na respondenty mužského pohlaví, hodnotili chování matky k otci. Pro hodnocení jim sloužila stupnice od 1 do 5, kde 1 = velmi vyhovující; 5 = nevyhovující. Výsledky jsou řazené od nejvíce vyhovujícího chování po nejméně. 40 respondentů hodnotí chování matky k otci jako velmi vyhovující (1), 50 hodnotí číslicí 2, jako průměrné chování (3) hodnotí 30 respondentů, 11 dotazovaných mužů hodnotí číslem 4 a za nevyhovující (5) chování matky k otci považuje 10 respondentů. Průměrné hodnocení chování matky k otci je hodnoceno 2,28, což je velmi dobrý výsledek.

Otázka č. 10: POUZE PRO ŽENY: Ohodnot' chování otce k matce pomocí číslice.

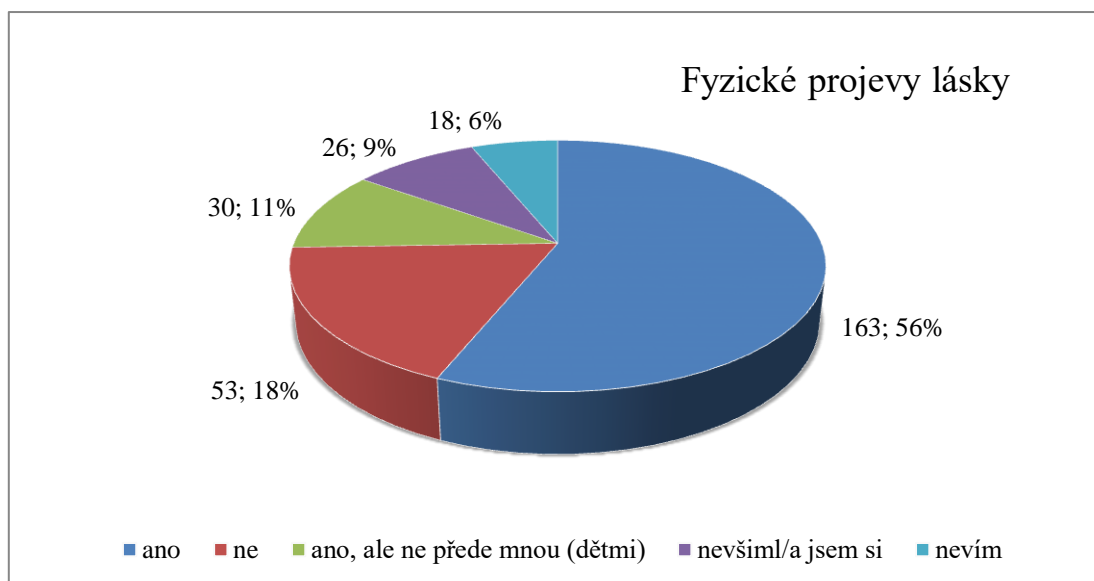

Graf 9: Chování otce k matce

Následující 10. otázka byla určena respondentkám, tedy ženám. V tomto případě hodnotily chování otce k matce. Stejně jako u otázky č. 9 jim pro hodnocení sloužila stupnice od 1 do 5, kde 1 = velmi vyhovující a 5 = nevyhovující. Výsledky jsou rovněž řazené od nejvíce vyhovujícího chování otce k matce po nejméně. 46 a také nejvíce respondentek hodnotí chování otce k matce jako velmi vyhovující (1), 45 hodnotí číslicí 2, 35 si myslí, že je chování otce k matce průměrné (3). 11 respondentek se domnívá, že chování otce nelze hodnotit jinak než číslicí 4 a pro 12 žen je chování jejich otce k matce nevyhovující (5). Průměrně ženy hodnotí chování svého otce na 2,30, opět dobrý výsledek.

Pokud porovnáme oba grafy (č. 9 a 10) je zřejmé, že v hodnocení rodiče jsou názory obou pohlaví téměř identické. Ovšem s ohledem na průměrné hodnocení jsou nepatrně kritičtější ženy.

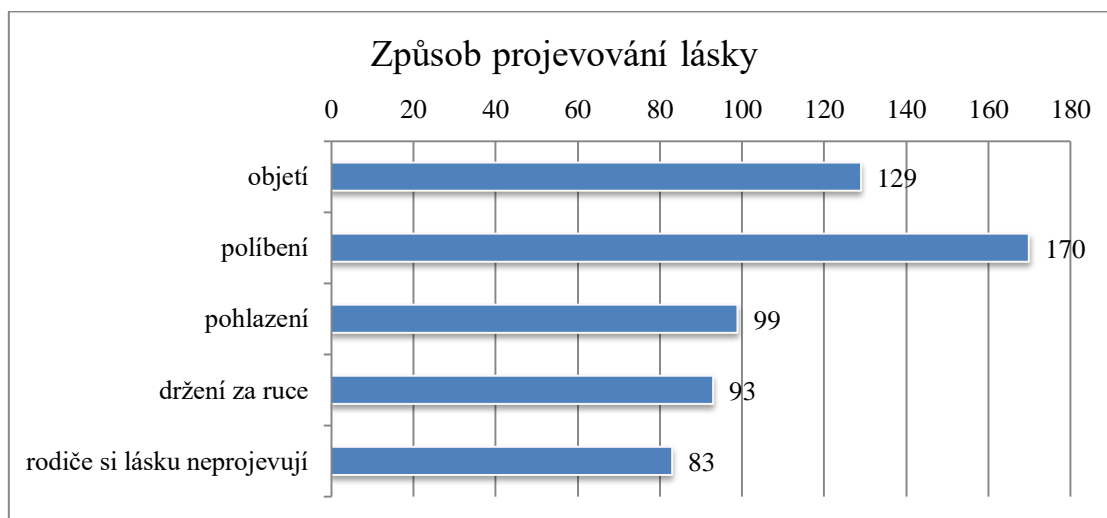
Otázka č. 11: Objevují se ve vztahu rodičů fyzické projevy lásky?

Graf 10: Fyzické projevy lásky

Tento graf znázorňuje odpovědi na otázku č. 11, která se zajímala o to, zda si rodiče projevují vzájemně svou lásku. 163 (56 %) respondentů odpovědělo, že mezi rodiči dochází k fyzickým projevům lásky, tuto odpověď zvolilo 109 respondentů, kteří se s rodiči vídají denně. Naopak si lásku neprojevují rodiče 53 (18 %) respondentů, 30 (11 %) z celkových 290 respondentů si lásku projevuje, ale ne před svými dětmi, 26 (9 %) dotazovaných si projevů lásky nevšimlo a 18 (6 %) o projevech neví, přičemž v 16 z 18 případů dochází ke styku s rodiči nepravidelně.

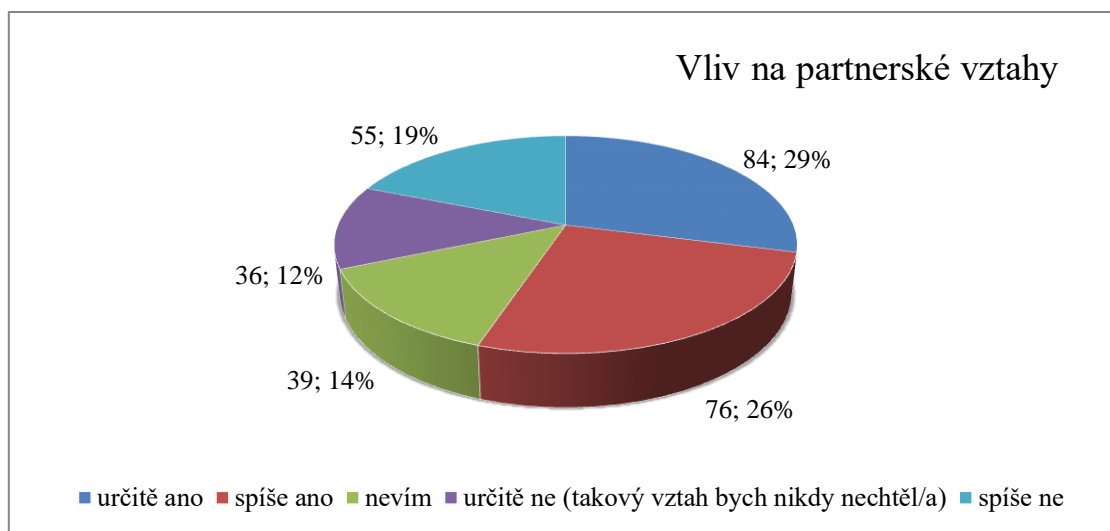
Otázka č. 12: Pokud ano, jakým způsobem?

Graf 11: Způsob projevování lásky

Tato otázka navazovala na předchozí otázku (č. 11). Konkrétně zjišťovala způsob, jakým si rodiče lásku projevují. Respondenti měli možnost zvolit až 3 odpovědi, a proto graf prezentuje celkem 574 odpovědi. Z grafického znázornění se dozvíme, že nejčastějším fyzickým projevem lásky mezi rodiči je políbení (170), následuje objetí (129), pohlázení získalo 99 hlasů, 93 rodičů se drží za ruce a 83 rodičů si neprojevuje lásku žádným způsobem.

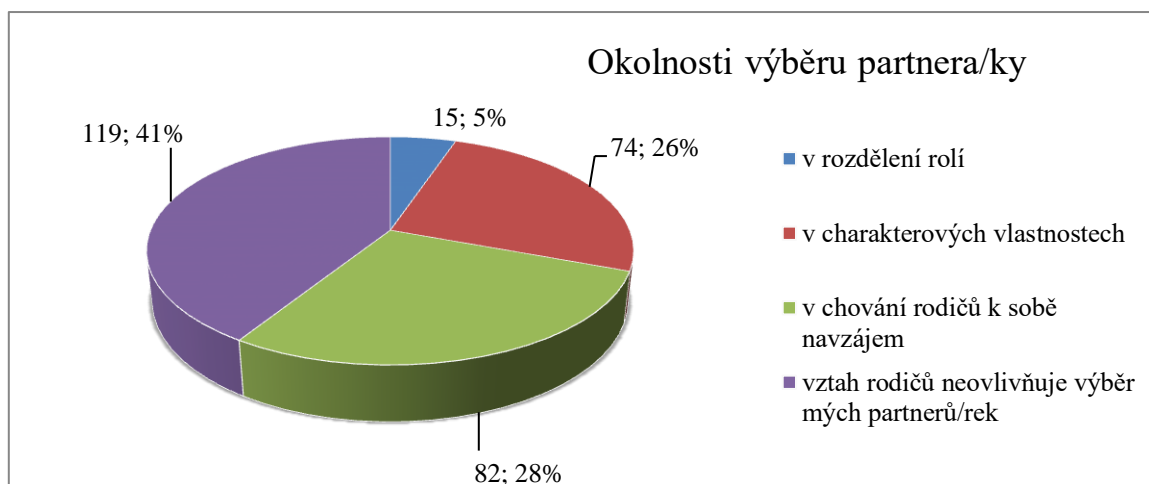
Otázka č. 13: Myslíš si, že vztah rodičů ovlivňuje tvé partnerské vztahy? (např. vzájemná pomoc mezi partnery, úcta, láska, projevování náklonosti)

Graf 12: Vliv na partnerské vztahy

Třináctá otázka měla zjistit, jestli respondenti cítí vliv rodičovského vztahu na jejich vlastní partnerský vztah. Určitě ovlivňováno se cítí být 84 (29 %) adolescentů. Spíše ovlivňováni jsou adolescenti v zastoupení 76 (26 %). Zda vztah rodičů ovlivňuje jejich vlastní vztahy, neví 39 (14 %) studentů a studentek, spíše neovlivněnými je 55 (19 %) dotazovaných a 36 (12 %) není určitě ovlivněno a takový vztah by nikdy nechtěli.

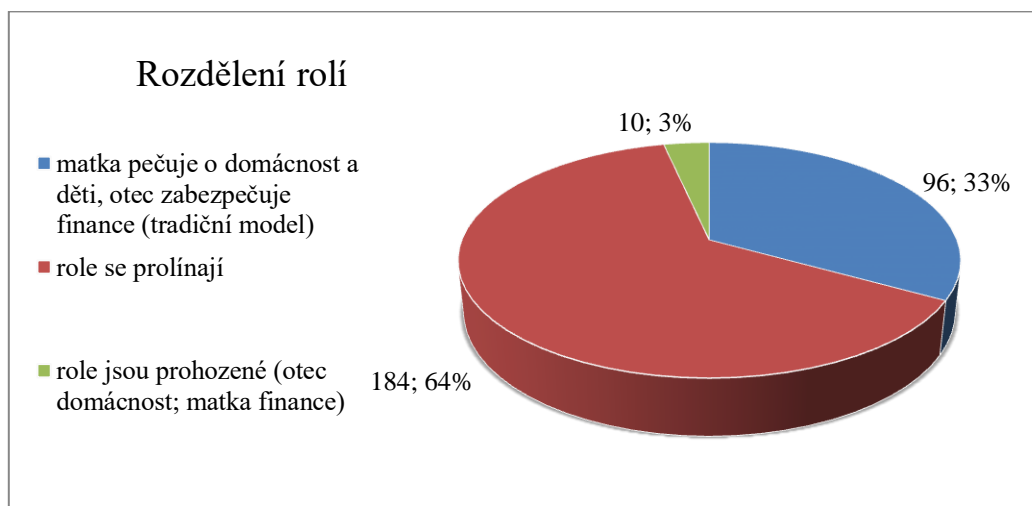
Otázka č. 14: V čem vztah rodičů ovlivňuje výběr tvých partnerů / partnerek?

Graf 13: Okolnosti výběru partnera/ky

Respondenti se měli zamyslet nad tím, v čem ovlivňuje vztah rodičů výběr jejich partnerů nebo partnerek. Překvapující výsledek, a to 119 (41 %) odpovídajících uvedlo, že vztah rodičů ničím neovlivňuje výběr jejich partnerů, popřípadě partnerek. Naopak v čem je poměrně dost respondentů (82; 28 %) ovlivněno je ve vzájemném chování rodičů. Velký vliv mají charakterové vlastnosti, které zvolilo 74 (26 %). Pouhých 15 (5 %) adolescentů je ovlivňováno rozdělením rolí rodičů.

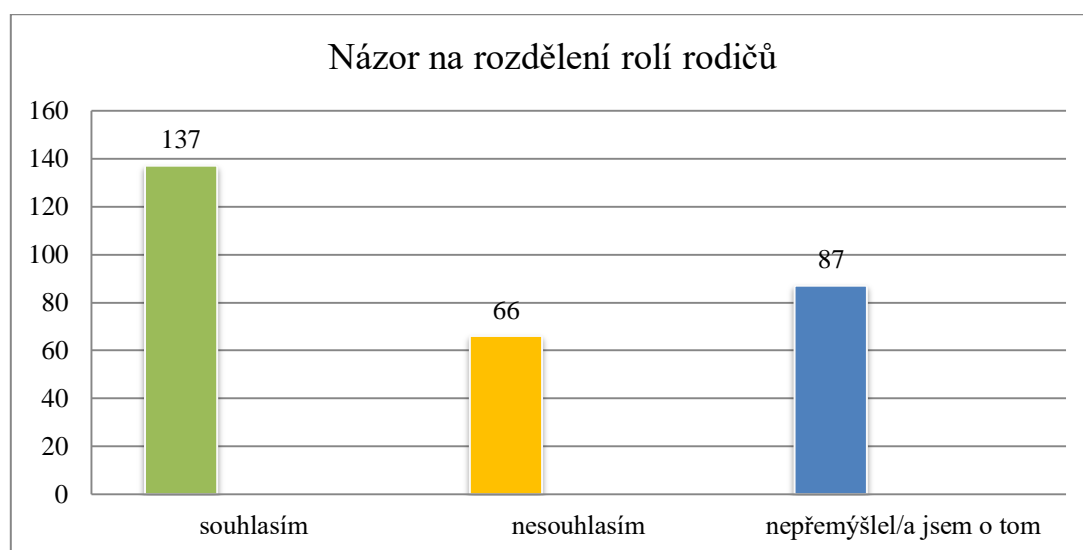
Otázka č. 15: Zastávání tradičního modelu rozdělení rolí rodičů (tzn. matka má na starost domácnost a děti, otec zabezpečuje finance). Jak je to u tvých rodičů?

Graf 14: Rozdělení rolí

Graf popisuje, jakým způsobem jsou rozdělené role rodičů v dnešní době. Jak můžeme vidět, do popředí se dostává model moderního pojetí dělby rolí muže a ženy v domácnosti. Dobám, kdy fungoval tradiční model (žena se stará o domácnost a děti a otec zabezpečuje finanční stránku rodiny) je nejspíš konec a stále častěji se v rodinách objevuje prolínání manželských rolí – 184 (64 %) odpovědí. Následuje tradiční model s 96 (33 %) hlasy a výjimečně se objevují prohozené role, kdy se otec stará o domácnost a finanční situaci řídí matka (10; 3 %).

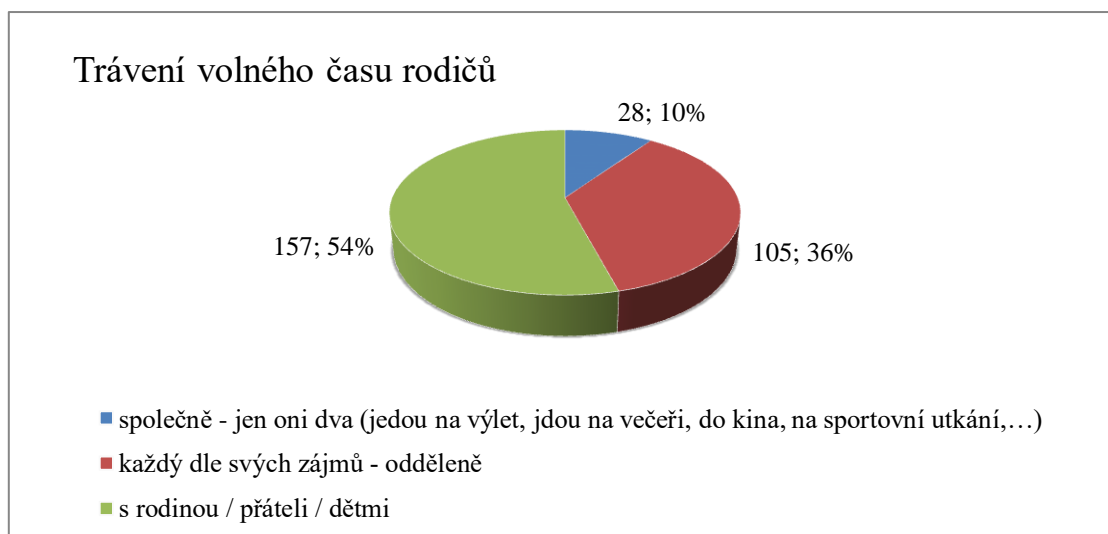
Otázka č. 16: Souhlasíš s rozdělením rolí v domácnosti tvých rodičů?

Graf 15: Názor na rozdělení rolí rodičů

Tato otázka navazovala na předchozí otázku, kde jsme zjišťovali způsob rozdělení rolí mezi rodiči. Zaměřovala se na názor studentů a studentek, zda se s dělbou ztotožňují či ne. Jak z grafu vyplývá, 137 respondentů s rozdělením rolí rodičů souhlasí, 87 o tom dosud nepřemýšlelo a 66 s dělbou nesouhlasí.

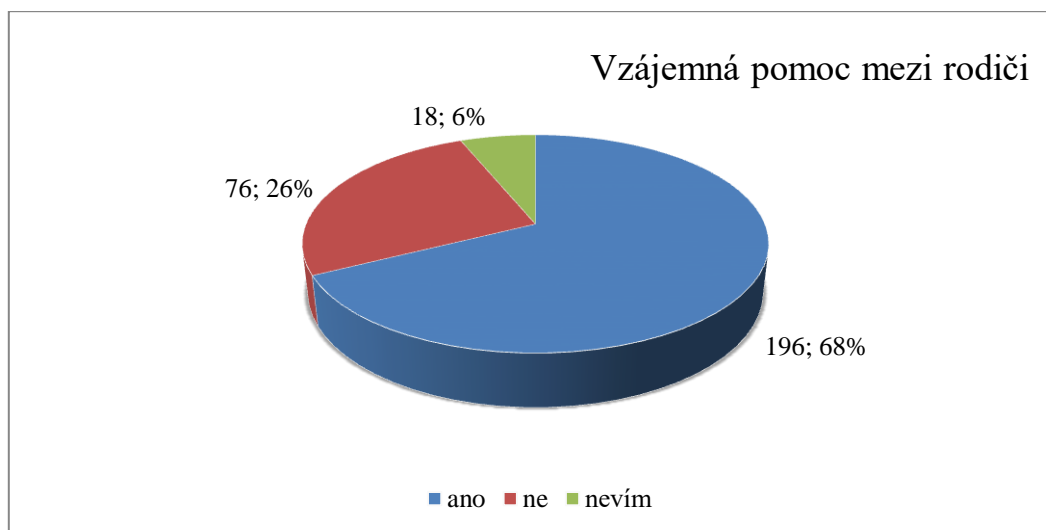
Otázka č. 17: Jak nejčastěji rodiče tráví svůj volný čas?

Graf 16: Trávení volného času rodičů

Nutností u této otázky bylo, aby si respondenti uvědomili nejčastější způsob, který rodiče využívají k vyplnění svého volného času. Z výsledků je jasné, že rodiče (157; 54 %) nejvíce svého volného času věnují své rodině, dětem, přátelům. 105 (36 %) tráví volný čas bez toho druhého – odděleně a pouze 28 (10 %) rodičů investuje volný čas jeden do druhého, což je podle mého názoru příliš nízké číslo.

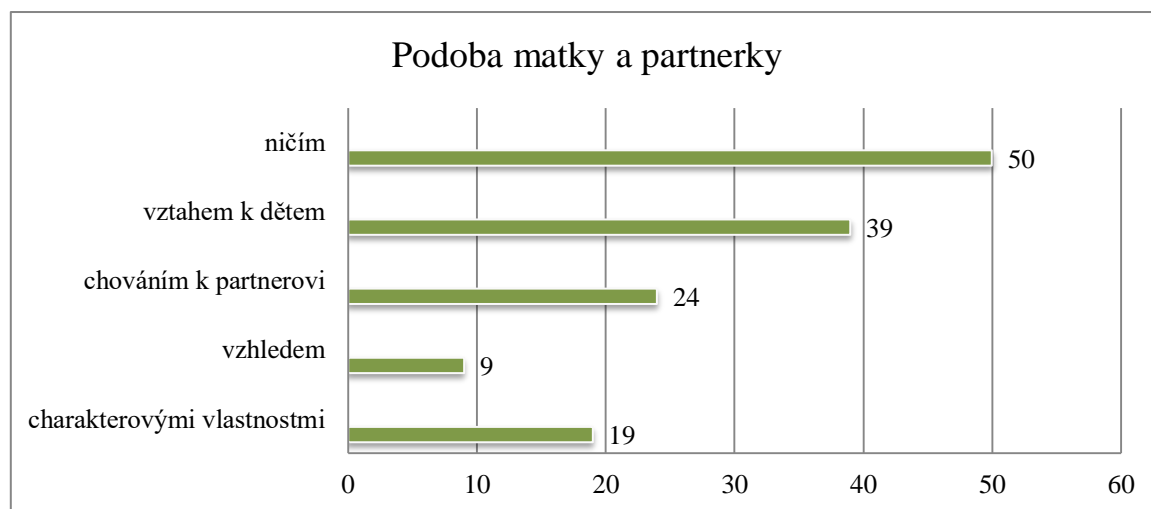
Otázka č. 18: Pomáhají si vzájemně rodiče? (s domácími pracemi, práce na zahradě, v garáži,..)

Graf 17: Vzájemná pomoc mezi rodiči

Z tohoto grafického znázornění se dozvíme, že vzájemná pomoc mezi rodiči je častým jevem v běžných domácnostech, dokonce tento systém funguje ve 196 (68 %) případech. Ne příliš nízké číslo náleží odpovědi, že si rodiče vzájemně nepomáhají, a tomu je tak v 76 (26 %) dvojicích. Nakonec 18 (6 %) dospívajících neví, jestli mezi rodiči probíhá vzájemná pomoc v oblasti domácích prací, apod.

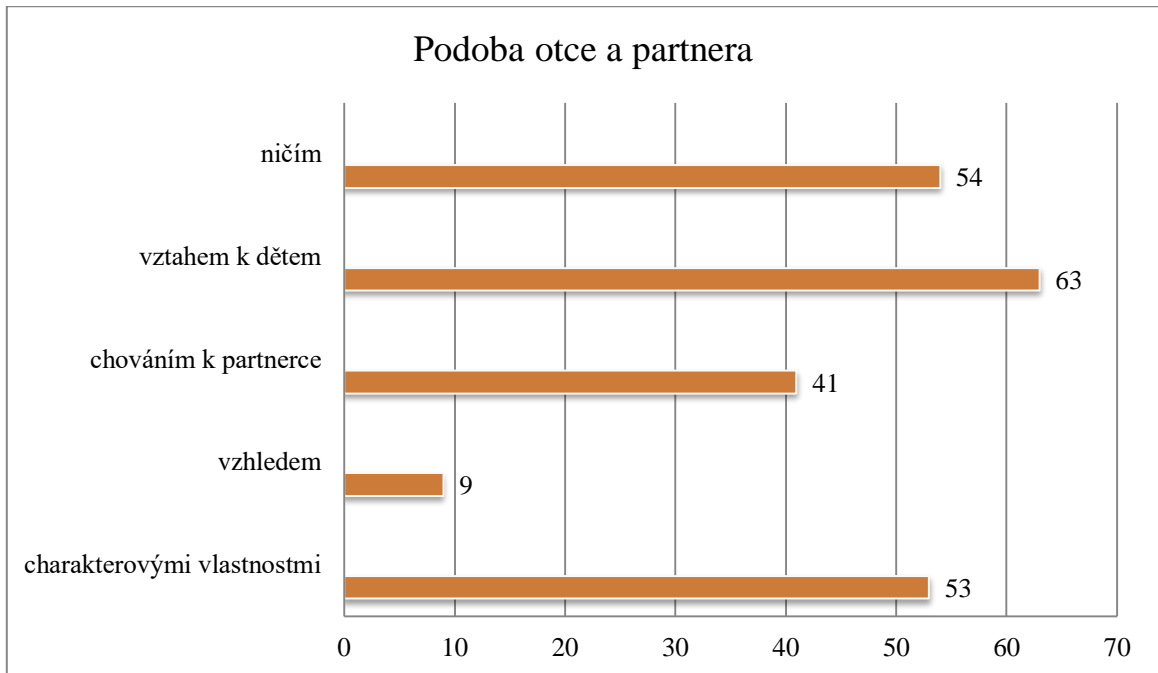
Otázka č. 19: POUZE PRO MUŽE: Chtěl bys mít partnerku, která se podobá tvé matce?

Graf 18: Podoba matky a partnerky

Otázka určena opět jen pro mužské zastoupení dotazovaných. Řešila existenci něčeho, co synové oceňují na své matce a uvítali by, kdyby to samé měla i jejich partnerka. Na výběr bylo hned několik charakteristických rysů, jako je vzhled, charakterové vlastnosti, vztah k partnerovi, vztah k dětem, případně ničím. Respondenti měli možnost zvolit více odpovědí – maximálně však tři. Dospívající muži nechtějí, aby se jejich partnerka v čemkoliv podobala jejich matce až v 50 případech. 39 mužů by uvítalo, kdyby jejich partnerka měla stejný vztah k dětem jako jejich matka, 24 oceňuje matčino chování k partnerovi a 19 by chtělo partnerku s matčinými charakterovými vlastnostmi. Jen v 9 odpovědích se objevil podobný vzhled.

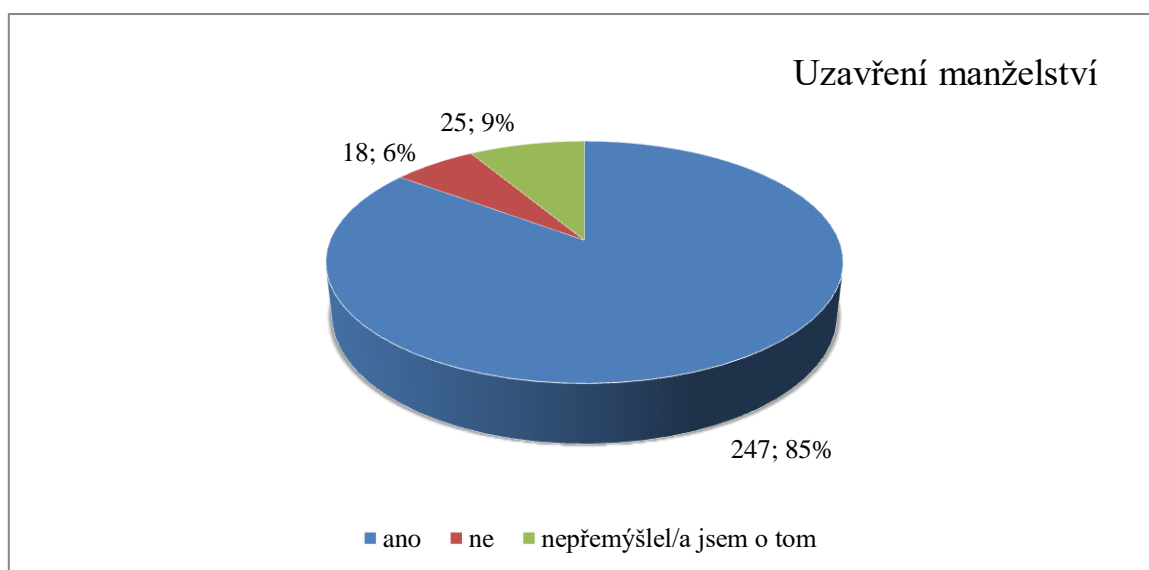
Otázka č. 20: POUZE PRO ŽENY: Chtěla bys mít partnera, který se podobá tvému otci?

Graf 19: Podoba otce a partnera

Stejně jako předchozí otázka byla určena pro muže, tato byla určena ženám. V tomto případě se dotazovala, zda existuje něco, co dcery oceňují na svém otci a chtěli by i partnera s touto charakteristikou. Výběr byl stejný jako u otázky č. 19. Možnost vybrat až tři odpovědi. 63 respondentek by ocenilo partnera s podobným vztahem k dětem, 54 nechce podobného partnera svému otci v ničem, podobnost v charakteru by uvítalo 53 žen, 41 dotazovaných zvolilo chování k partnerce a pouhých 9 adolescentek by chtělo vzhledově podobného partnera.

Otázka č. 21: Plánuješ v budoucnu uzavřít manželství?

Graf 20: Uzavření manželství

Tento graf prezentuje výsledky poslední otázky dotazníku, která se ptala, jestli respondenti chtějí v budoucnu uzavřít manželství nebo ne. Znatelná většina respondentů chce uzavřít manželství, celkem 247 (85 %). Do manželství v budoucnu nechce vstoupit 18 (6 %) respondentů a 25 (9 %) o tomto životním kroku nepřemýšlelo.

10.1. Verifikace hypotéz

Veškeré hypotézy (H1, H2, H3, H4 a H5) byly testovány pomocí Chí – kvadrát testu. Každá hypotéza byla ověřována na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Pro výpočty byly použity kontingenční tabulky. První tabulka znázorňuje empirické četnosti a druhá tabulka popisuje očekávané (teoretické) četnosti a hodnoty testového kritéria vypočítané pomocí následujícího vzorce:

$$TK = \frac{\sum(emp.-teor.)^2}{teor.}$$

Hypotéza **H1: Studentky nesouhlasí s rozdělením rolí rodičů častěji než studenti.**

K testování H1 jsem porovnávala otázku č. 1 týkající se pohlaví respondentů a otázku č. 16., která zjišťovala souhlas / nesouhlas s rozdělením rolí rodičů.

H₀: Mezi pohlavím respondentů a názorem na rozdělení rolí rodičů není statistická závislost.

H_1 : Mezi pohlavím respondentů a názorem na rozdělení rolí rodičů je statistická závislost.

Empirická četnost	Souhlasím	Nesouhlasím	Nepřemýšlel/a jsem o tom	Celkem
Studentky	70	37	42	149
Studenti	67	29	45	141
Celkem	137	66	87	290

Tabulka 2: Rozdělení rolí rodičů - empirické četnosti

Očekávaná četnost	Souhlasím	Nesouhlasím	Nepřemýšlel/a jsem o tom
Studentky	70,39	33,91	44,70
Studenti	66,61	32,09	42,30

Tabulka 3: Rozdělení rolí rodičů - očekávané četnosti

Testové kritérium	Souhlasím	Nesouhlasím	Nepřemýšlel/a jsem o tom
Studentky	0,0022	0,2815	0,1631
Studenti	0,0023	0,2975	0,1723

Tabulka 4: Rozdělení rolí rodičů - testové kritérium

$$TK = 0,9188$$

$$KH = 5,991464547$$

$$TK < KH$$

Testovací kritérium nepřesáhlo kritickou hodnotu. Nulovou hypotézu nezamítáme. To znamená, že neexistuje statisticky významný vztah mezi pohlavím respondentů a názorem na rozdělení rolí rodičů.

Hypotéza H2: Pohlaví má vliv na svěřování se o vztahu svým dětem. Pokud ano, řeší matky svůj vztah s dětmi častěji než otcové.

U této hypotézy došlo k porovnání četností matky a otce u otázky č. 6.

H_0 : Pohlaví nemá vliv na svěřování se o vztahu. Matky řeší svůj vztah s dětmi stejně často jako otcové.

H_1 : Pohlaví má vliv na svěřování se o vztahu svým dětem. Matky řeší svůj vztah s dětmi častěji než otcové.

Empirická četnost	Pouze matka	Pouze otec	Oba dva	Nebaví	Nevím	Celkem
	77	6	104	86	17	290

Tabulka 5: Komunikace rodiče a dítěte - empirické četnosti

	Empirické četnosti	Očekávané četnosti	TK
Pouze matka	77	58	6,224137931
Pouze otec	6	58	46,62068966
Oba dva	104	58	36,48275862
Nebaví	86	58	13,51724138
Nevím	17	58	28,98275862
Celkem	290	290	131,8275862

Tabulka 6: Komunikace rodiče s dítětem - očekávané četnosti a TK

TK = 131,827586

KH = 9,48772904

stupeň volnosti = 4

TK > KH

Testovací kritérium výrazně přesáhlo kritickou hodnotu. H_0 zamítáme a přijímáme H_1 , takže pohlaví má vliv. Matky řeší svůj vztah s dětmi častěji než otcové. Nejčastěji však řeší oba rodiče svůj vztah s dětmi nebo nikdo.

Hypotéza H3: Nejčastěji řeší rodiče své neshody tak, že je nechají vyšumět, než aby se shodli na kompromisu.

U této hypotézy jsem porovnávala četnosti odpovědi „nebaví se spolu a nechají problém vyšumět“ s odpovědí „shodnou se na kompromisu“.

H_0 : Rodiče řeší své neshody tak, že je nechají vyšumět stejně často, jako shodou na kompromisu.

H_1 : Nejčastěji řeší rodiče své neshody tak, že je nechají vyšumět, než aby se shodli na kompromisu.

	Empirické četnosti
Nechají vyšumět	91
Shoda na kompromisu	81
Celkem	172

Tabulka 7: Řešení konfliktu - empirické četnosti

	Empirické četnosti	Očekávané četnosti	TK
Nechají vyšumět	91	86	0,290697674
Shoda na kompromisu	81	86	0,290697674
Celkem	172	172	0,581395349

Tabulka 8: Řešení konfliktu - očekávané četnosti a TK

$$TK = 0,581395349$$

$$KH = 3,841458821$$

$$\text{stupeň volnosti} = 1$$

$$TK < KH$$

Testovací kritérium nepřesáhlo kritickou hodnotu, což znamená, že nulovou hypotézu nezamítáme. Mezi četnostmi odpovědí není statisticky významný rozdíl. Rodiče řeší své neshody tak, že je nechají vyšumět stejně často, jako shodou na kompromisu.

Hypotéza H4: Rodiče svůj volný čas tráví především s rodinou/přáteli/děťmi než sami dva spolu.

Tato hypotéza porovnávala četnosti odpovědí u otázky č. 17. Přesněji, jakým způsobem rodiče tráví volný čas nejčastěji. Porovnávala jsem odpovědi „společně – jen oni dva“ a „s rodinou/přáteli/děťmi“.

H_0 : Rodiče svůj volný čas netráví s rodinou/přáteli/děťmi častěji než sami dva spolu.

H_1 : Rodiče svůj volný čas tráví především s rodinou/přáteli/děťmi než sami dva spolu.

Empirická četnost	Společně – jen oni dva	S rodinou/přáteli/děťmi	Celkem
	28	157	185

Tabulka 9: Trávení volného času rodičů - empirické četnosti

	Empirické četnosti	Očekávané četnosti	TK
Společně – jen oni dva	28	61,67	18,38018018
S rodinou/přáteli/děťmi	157	61,67	18,38018018
Celkem	185	123,3333333	36,76036036

Tabulka 10: Trávení volného času rodičů - očekávané četnosti a TK

$$TK = 36,76036036$$

$$KH = 3,841458821$$

$$\text{stupeň volnosti} = 1$$

TK > KH

Hodnota TK je větší než kritická hodnota. Na hladině významnosti 0,05 existuje statisticky významný rozdíl mezi četnostmi jednotlivých odpovědí. Přijímáme H_1 , tedy rodiče svůj volný čas tráví především s rodinou/přáteli/děti než sami dva spolu.

Hypotéza H5: Mezi časté projevy lásky rodičů patří spíše políbení a objetí než držení za ruce.

V případě páté hypotézy byly porovnány četnosti odpovědí „políbení“, „objetí“ a „držení za ruce“. Zabývala se otázkou č. 12 – Jakým způsobem si rodiče projevují lásku.

H_0 : Mezi projevy lásky rodičů se v odpovědích vyskytují možnosti „políbení“, „objetí“ a „držení za ruce“ stejně často.

H_1 : Mezi projevy lásky rodičů se v odpovědích nevyskytují možnosti „políbení“, „objetí“ a „držení za ruce“ stejně často jako „držení za ruce“.

Empirická četnost	Objetí	Políbení	Držení za ruce	Celkem
	129	170	93	392

Tabulka 11: Projevy lásky - empirické četnosti

	Empirické četnosti	Očekávané četnosti	TK
Objetí	129	78,4	32,65765306
Políbení	170	78,4	107,022449
Držení za ruce	93	78,4	2,718877551
Celkem	392	235,2	142,3989796

Tabulka 12: Projevy lásky - očekávané četnosti a TK

TK = 142,3989796

KH = 5,991464547

stupeň volnosti = 2

TK > KH

Testovací kritérium opět přesáhlo kritickou hodnotu. To znamená, že zamítáme H_0 a přijímáme H_1 : Mezi projevy lásky rodičů se v odpovědích nevyskytují možnosti „políbení“, a „objetí“ stejně často jako „držení za ruce“. Rodiče si častěji projevují lásku objetím a políbením.

10.2. Závěr výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaké názory mají středoškolští studenti na manželství jejich rodičů. Sběr dat probíhal kvantitativní metodou za užití dotazníku, který vyplnilo 290 respondentů. Na začátku výzkumu jsem vymezila výzkumnou otázku a dílčí podotázky, s kterými koresponduje pět stanovených hypotéz. Na základě výsledků výzkumu lze odvodit následující závěry.

První hypotéza se zabývala vlivem pohlaví na názor ohledně rozdělení rolí rodičů. U této hypotézy jsem vycházela z předpokladu, že v domácnostech stále převažuje tradiční rozdělení rolí manželů, i přes to, že se postavení žen ve společnosti obecně mění (spojeno s emancipací žen). Z tohoto důvodu jsem uvažovala, že studentky s rozdělením rolí v domácnosti jejich rodičů nebudou v souladu. Díky této hypotéze, jsem došla k závěru, že vztah mezi pohlavím a názorem na dělbu rolí není statisticky významný. Hlavním důvodem bude fakt, že jsem ve výzkumném šetření zjistila úpadek tradičního pojetí rozdělení rolí mužů a žen a v odpovědích respondentů převažuje rozdělení rolí, kdy se role obou pohlaví prolínají.

Druhá hypotéza (Pohlaví má vliv na svěřování se dětem o vztahu. Pokud ano, matky řeší svůj vztah s dětmi častěji než otcové) se potvrdila. Zde jsem předpokládala, že jsou ženy v oblasti vztahů mnohem komunikativnější a otevřenější, celkově jsou ženy více emočně založené, jak jsme se dozvěděli v teoretické části práce, a to se na základě výsledků prokázalo.

Třetí hypotéza zněla: Nejčastěji řeší rodiče své neshody tak, že je nechají vyšumět, než aby se shodli na kompromisu. Podle mého názoru je nefungující vztah velmi často zapříčiněn nedostatečnou nebo nesprávnou komunikací mezi partnery. Komunikace je klíčovým prvkem vztahu, ať už partnerského nebo přátelského. Můj postoj je velmi často podložen zkušenostmi mých přátel a známých. V případě odpovědí mých respondentů se tato hypotéza nepotvrdila. Toto zjištění pro mě bylo velkým překvapením v pozitivním slova smyslu. Výzkum ukázal, že neexistuje statisticky významný rozdíl mezi tím, že rodiče nedokáží svůj problém řešit a jeho řešení se vyhýbají a tím, že se dokáží dohodnout na kompromisu.

Čtvrtá hypotéza se zabývala způsobem, jakým tráví rodiče jejich volný čas. Přesněji, zda rodiče tráví volný čas s rodinou/přáteli/s dětmi nebo jen sami dva spolu. Předpoklad, že dnešní uspěchaná doba nedovoluje rodičům trávit čas jen ve dvou (bez dětí, rodiny, přátel), se potvrdil. Opravdu ve velké většině rodin v rámci výzkumu, věnují rodiče svůj volný čas raději svým dětem, rodině a přátelům než aby se věnovali jeden druhému. Je to zapříčiněno vážně

nedostatkem volného času, nebo proto, že rodiče nechtějí investovat svůj čas jeden do druhého?

Poslední hypotéza prokázala, že mezi časté projevy lásky skutečně patří políbení a objetí než držení partnerů za ruce. V tomto případě předpokládám, že se respondenti zaměřili na projevy lásky rodičů probíhající doma – „za zavřenými dveřmi“, kde se rodiče nepotřebují držet za ruce, aby okolí ukázali, že k sobě patří. Výsledky nelze zobecnit, jsou platné pouze pro výzkumné šetření této práce.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit názory středoškolských studentů na manželství jejich rodičů. Stanoveným cílem se zabýval výzkum, který nalezneme v praktické části práce. Práce byla orientovaná na věkovou skupinu adolescentů z důvodu, že ve věku 15 – 20 let dochází k velkým vývojovým proměnám člověka nejen po stránce fyzické, ale klíčovými změnami jsou změny v oblasti psychiky, konkrétněji v názorech, přístupech, citových vazbách, vzorcích chování a ke změnám ve vztahu s rodiči.

Teoretická část práce se zaměřila na vysvětlení základních pojmů, které souvisejí s tematikou manželství. Pro začátek bylo důležité vysvětlit pojem manželství. Nahlédli jsme do historie instituce manželství především na našem území a sledovali jsme vývoj rozdělení rolí mezi mužem a ženou v čase. Došlo k objasnění podmínek, které jsou důležité pro vstup do manželství, ale i k jeho ukončení. U manželství se předpokládá, že po dobu jeho trvání splní několik funkcí, mezi které patří reprodukční, ekonomická, výchovná a psychologická funkce. Ujasnili jsme si, jaký typ manželství a partnerství je povolený v České republice. Dále jsme se věnovali procesu, který předchází manželství, a to volbě partnera či partnerky, ke které se pojí také očekávání jednotlivých pohlaví. Abychom hlouběji pochopili výsledky výzkumné části práce, v sedmé kapitole jsme se dozvěděli o aktuální dynamice manželství a v závěrečné kapitole teoretické části jsme charakterizovali cílovou skupinu výzkumu.

Praktická část práce byla zaměřena na výzkum, který probíhal prostřednictvím kvantitativní výzkumné metody s užitím dotazníkového šetření. Respondenty byli studenti a studentky středních škol ve věku 15 až 20 let. Výzkumu se zúčastnilo celkem 290 dotazovaných. Byla stanovena hlavní výzkumná otázka a pět dílčích, které byly zahrnuty v otázkách dotazníku.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že manželství rodičů mých 290 respondentů jsou na velmi dobré úrovni. Většina respondentů pocházela z úplných rodin, kdy se průměrná doba trvání manželství pohybuje okolo 22,17 let. Rodiče si dovedou projevit svou lásku a to i před dětmi. Mezi rodiči a dětmi nebývá komunikační bariéra, která by rodičům bránila se svým dítětem svěřit o jejich partnerském vztahu. Opakem je problém v komunikaci mezi rodiči samotnými, kdy nejsou schopni vyřešit své spory nebo konflikty jiným způsobem než tak, že se spolu nebaví a problém nechají vyšumět. Překvapivým zjištěním bylo, že v domácnostech dotazovaných téměř nefunguje tradiční model rozdělení rolí mezi mužem a ženou a spíše dochází k prolínání rolí, kdy si manželé vzájemně pomáhají. Zajímavé je, že s prolínáním rolí mužů a žen většina respondentů souhlasí. Znamená to tedy, že se do budoucna dočkáme

momentu, kdy bude tradiční pojetí dělby rolí úplným passé? Také trend sňatečnosti by dle získaných odpovědí neměl klesat, protože velká část respondentů a respondentek chce uzavřít manželství.

Seznam použitých zdrojů

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada Publishing, 2011. Psyché. 256 s. ISBN 978-80-247-2798-1.

GOODY, Jack a Petra DIESTLEROVÁ. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Utváření Evropy, sv. 10. 229 s. ISBN 80-7106-396-7.

CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Sociologické studie. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. 60 s. ISBN 80-7330-062-1.

JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada Publishing, 2012. 264 s. ISBN 978-80-247-3679-2.

KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962. 281 s.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. 279 s. ISBN 978-80-7367-646-9.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. Psyché. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MURPHY, Robert Francis a Hana ČERVINKOVÁ. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 268 s. ISBN 80-86429-25-3.

NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. Praha: Grada Publishing, 2014. 200 s. ISBN 978-80-247-5167-2.

PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. 296 s. ISBN 80-7239-039-2.

PLECITÝ, Vladimír a Josef SALAČ. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001. 364 s. ISBN 80-7317-002-7.

POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: ČKCH, 1990, 108 s.

PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky II: vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 229 s.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny. 2. přeprac. vyd.* Praha: Portál, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7367-250-8.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Komunikace mezi rodičem a dítětem*. Praha: Grada Publishing, 2009. 104 s. ISBN 978-80-247-2698-4.

ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozšířené vydání Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

ZIMBARDO, Philip G. a Nikita D. COULOMBE. *Odpojený muž: jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím*. Praha: Grada Publishing, 2017. 280 s. ISBN 978-80-247-5797-1.

Internetové zdroje

Aktuální populační vývoj v kostce. In: Český statistický úřad [online]. 2019 [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>>.

Archiv: Rodinné chování v České republice: první děti později a mimo manželství. In: Eurostat [online]. 2019 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive%3AMarriages_and_births_in_the_Czech_Republic%2Fcs&fbclid=IwAR3vWu7wzENU3Ja7St8tH9HdPM4C9oDnApELYefk0q8oL-dj6alZdVCqUq8>.

Církevní rozvod? In: Farnost Drnovice [online]. © 2019. [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <<http://kostel.farnostdrnovice.cz/index.php/nabizime/pro-rozvedene/62-cirkevni-rozvod>>.

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky. 2012, částka 33, str. 75. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>>.

Demografický přechod. In: Mendelova univerzita v Brně [online], is.mendelu.cz ©2018 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=55663>.

Fakta a průběh řízení církevního rozvodu. In: Církevní rozvod: svědectví těch, kteří to s Bohem myslí vážně. cirkevnirozvod.cz [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <<http://cirkevnirozvod.cz/fakta-a-prubeh>>.

Uzavření registrovaného partnerství. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: Odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik, © 2014 [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>>.

Uzavření manželství. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: Odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik, © 2014 [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>>.

Obrat v rozvodech. In: Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/0b00225862>>.

Pohyb obyvatelstva – vybrané území. In: Český statistický úřad [online]. 2019 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup>>.

objekt&pvo=DEM05&z=T&f=TABULKA&skupId=546&katalog=30845&pvo=DEM05&str=v94#w=>.

Pojem LGBT zkratka. Scs.abz.cz [online], ©2005 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z:<<https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/lgbt-zkratka>>.

Sněmovní tisk 201/0, část č. ¼ Novela z. - občanský zákoník. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. www.psp.cz ©2012 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z:<<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0#prilohy>>.

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	41
Graf 2: Věk dotazovaných	41
Graf 3: Fyzický kontakt s rodiči	42
Graf 4: Vztah rodičů	42
Graf 5: Komunikace o vztahu rodičů	44
Graf 6: Řešení konfliktů	44
Graf 7: Respondent jako prostředník	45
Graf 8: Chování matky k otci	45
Graf 9: Chování otce k matce	46
Graf 10: Fyzické projevy lásky	47
Graf 11: Způsob projevování lásky	47
Graf 12: Vliv na partnerské vztahy	48
Graf 13: Okolnosti výběru partnera/ky	49
Graf 14: Rozdělení rolí	49
Graf 15: Náзор na rozdělení rolí rodičů	50
Graf 16: Trávení volného času rodičů	51
Graf 17: Vzájemná pomoc mezi rodiči	51
Graf 18: Podoba matky a partnerky	52
Graf 19: Podoba otce a partnera	53
Graf 20: Uzavření manželství	54

Seznam tabulek

Tabulka 1: Iniciační odborné intervence	22
Tabulka 2: Rozdělení rolí rodičů - empirické četnosti	55
Tabulka 3: Rozdělení rolí rodičů - očekávané četnosti	55
Tabulka 4: Rozdělení rolí rodičů - testové kritérium	55
Tabulka 5: Komunikace rodiče a dítěte - empirické četnosti	55
Tabulka 6: komunikace rodiče s dítětem - očekávané četnosti a TK.....	56
Tabulka 7: Řešení konfliktu - empirické četnosti	56
Tabulka 8: Řešení konfliktu - očekávané četnosti a TK.....	57
Tabulka 9: Trávení volného času rodičů - empirické četnosti.....	57
Tabulka 10: Trávení volného času rodičů - očekávané četnosti a TK	57
Tabulka 11: Projevy lásky - empirické četnosti.....	58
Tabulka 12: Projevy lásky - očekávané četnosti a TK	58

Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník

Průvodní dopis

Ahoj,

jsem studentkou 3. ročníku oboru Humanitní studia Fakulty filozofické Univerzity Pardubice. V mé práci se zajímám o názory středoškolských studentů na manželství jejich rodičů. Získaná data budou použita pro výzkumnou část mé závěrečné práce. Vyplnění je anonymní a zabere ti jen pár minut. Dotazník je určen pouze pro studenty a studentky středních škol.

Děkuji za tvou ochotu a spolupráci.

Čížková Aneta

Dotazník

1. Jsi:

- a) muž
- b) žena

2. Kolik je ti let? (*doplň číslici*)

3. Jak často se s rodiči vídáš?

- a) denně
- b) jen o víkendu
- c) jiné:.....

4. V jakém vztahu jsou tví rodiče?

- a) manželské soužití
- b) nesezdané soužití
- c) rozvedení
- d) vdova/vdovec

5. Jak dlouho trvá manželství rodičů?

5a) Rodiče jsou stále manželi už (*doplň*)

5b) Pokud jsou rodiče rozvedení, po kolika letech manželství došlo k rozvodu?

K rozvodu došlo po (*doplň*)

5c) Pokud jeden z rodičů ovdověl, po kolika letech vztahu se to stalo?

Rodič ovdověl, po (*doplň číslici*) letech vztahu

6. Baví se s tebou rodiče o vztahu mezi sebou?
- a) pouze matka
 - b) pouze otec
 - c) oba dva
 - d) nebaví
 - e) nevím
7. Jakým způsobem spolu rodiče řeší konflikt/neshodu?
- a) nebaví se spolu a nechají problém vyšumět
 - b) matka ustoupí
 - c) otec ustoupí
 - d) dohodnou se na kompromisu
 - e) nemají konflikty (aspoň o nich nevím)
 - f) nevím
8. Stalo se, že by skrze tebe řešili rodiče svůj konflikt?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevzpomínám si
9. Pouze pro MUŽE: Ohodnot' chování matky k otci pomocí číslice. (*1 – velmi vyhovující, 5 – nevyhovující*)
- 1 2 3 4 5
10. Pouze pro ŽENY: Ohodnot' chování otce k matce pomocí číslice. (*1 - velmi vyhovující, 5 – nevyhovující*)
- 1 2 3 4 5
11. Objevují se ve vztahu rodičů fyzické projevy lásky?
- a) ano
 - b) ne
 - c) ano, ale ne přede mnou (dětmi)
 - d) nevšiml/a jsem si
 - e) nevím

12. Pokud ano, jakým způsobem? (*více odpovědí*)

- a) objetí
- b) políbení
- c) pohlazení
- d) držení za ruce
- e) rodiče si lásku neprojevují

13. Myslíš si, že vztah rodičů ovlivňuje tvé partnerské vztahy? (např. vzájemná pomoc mezi partnery, úcta, láska, projevování náklonosti)

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) určitě ne (takový vztah bych nikdy nechtěl/a)
- e) spíše ne

14. V čem vztah rodičů ovlivňuje výběr tvých partnerů/partnerek?

- a) v rozdělení rolí
- b) v charakterových vlastnostech
- c) v chování rodičů k sobě navzájem
- d) vztah rodičů neovlivňuje výběr mých partnerů/rek

15. Zastávání tradičního modelu rozdělení rolí rodičů (tzn. matka má na starost domácnost a děti, otec zabezpečuje finance). Jak je to u tvých rodičů?

- a) matka pečuje o domácnost a děti, otec zabezpečuje finance (tradiční model)
- b) role se prolínají
- c) role jsou prohozené (otec domácnost; matka finance)

16. Souhlasíš s rozdělením rolí v domácnosti tvých rodičů?

- a) souhlasím
- b) nesouhlasím
- c) nepřemýšlel/a jsem nad tím

17. Jak nejčastěji tráví rodiče svůj volný čas?

- a) společně – jen oni dva (jedou na výlet, koncert, kulturní událost,...)
- b) každý dle svých zájmů, tzn. odděleně
- c) s rodinou/přáteli/děťmi

18. Pomáhají si vzájemně rodiče? (s domácími pracemi, práce na zahradě, v garáži,...)

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

19. POUZE PRO MUŽE: Chtěl bys mít partnerku, která se podobá tvé matce? (*více odpovědí*)

- a) charakterovými vlastnostmi
- b) vzhledem
- c) chováním k partnerovi
- d) vztahem k dětem
- e) ničím

20. POUZE PRO ŽENY: Chtěla bys mít partnera, který se podobá tvému otci? (*více odpovědí*)

- a) charakterovými vlastnostmi
- b) vzhledem
- c) chováním k partnerce
- d) vztahem k dětem
- e) ničím

21. Plánuješ v budoucnu uzavřít manželství?

- a) ano
- b) ne
- c) nepřemýšlel/a jsem o tom